UNIVERSAL
LIBRARY
OU_204278
UNIVERSAL
LIBRARY

శ్రీరస్తు.

నలుగురుమంత్రుల కథలు.

చెన్నపురి:

వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్ వారిచే

ప్రకటితము.

1925

All Rights Reserved.

PRINTED
AT THE SRI RAMA PRESS,
15, Broadway Madras,—1925.

శ్రీరస్తు.

నలుగురుమంత్రుల కథలు.

చతుస్సముద్రవేలావలయితంబగు నీభూతలంబున అష్టదిక్పాలపురవందనీయంబగు అలకాపురంబను ఒక రాజధాని యలరుచుండును. ఆ ప్రోలియొప్పిదం బెట్టిదనిన? చంద్రకాంతశిలాస్థగితంబు లగు మేడలు తరంగంబులుగా సువర్ణమయంబు లగు వేదులిసుకతిన్నెలుగా నెలబ్రాయంపు సువాసినీసముదయంబులు ప్రవాళలతలుగా మదధారావచ్ఛిన్నంబులగు కరులు గిరులుగా చిత్రవర్ణంబులగు వారువంబులు రత్నరాజిగా సమస్తసంపదల కాలయంబై పాలమున్నీటి వెన్నుదన్ని నెగడుచుండు.

మఱియు నప్పురంబున, పద్మజుండు చతుర్ముఖంబులం జదివిన యాగమశాస్త్రంబు లెల్ల మే మొక ముఖంబునం బఠించితిమిగాన అతం డస్మత్సదృశుండు గాఁ డని పల్కు ద్విజశేఖరుల మొత్తంబులును, సాక్షాత్సాంబుఁడు తృతీయంబగు నేత్రంబు విచ్చి యెదిరి మార్కొనినను బోరిగొందుమను వరా

ధిపపుత్ర సంఘంబులును, నవనిధులును, ఈశ్వరసఖి
త్వంబునుఁ గలదని నిక్కు కుబేరుని ధనం బంతయు
మాబొక్కసంబులచుట్టును చెదరి పడియుండెడు.
నాణెంబులకు సరికాదనిపల్కు వణిక్సమూహం
బును, సురాపానమత్తుండై కృషియొనరించు వగ నె
ఱుంగక సీరంబు భుజంబున మోచి తిరుగు హాలధరుని
కృషిగోరక్షణసమర్థులమగు మాకు సరిబోల్పం
దగునా యని పరిహాసం బొనర్చు కర్షకులును, వన
జజుం డీ లోకంబునఁ గల మెఱుంగువస్తువు లెల్లఁ
జేర్చి యొనర్చిన బొమ్మలుకాఁబోలునని యెన్నందగిన
వారసుందరీసముదయంబును, వారవనితల నూరు
కేళి నేమఱించి ముద్దులఁగొను పల్లవులగుములును,
పెంపులగు రతనంపునగలతోగలు గలిగి పొలంబులం
బిట్టులఁదోలు నెపంబున నెట్టసి విటకాండ్రం జంకించు
దుటారంపుకాపుపడుచుల గుంపులును గలిగియొప్పు.
అప్పట్టణంబు గురు దేవ భూసురా ద్యర్చనాతత్పరుం
డును, దానధర్మనిరతుండును, సత్యవాక్యప్రవీణతా
ధురంధరుండును నై, యోగవిద్యా విచారంబునఁ
బ్రొద్దులు పుచ్చుచు శ్రీరామచంద్రకీర్తి సదృశకీర్తి
యుక్తుండై అలకేశ్వరుం డనునభిధానంబునఁ బ్రసి
ద్ధుఁడై వ్యాఘ్ర గోమాయు మార్జార మూషకంబు

లాదిగాఁగల విరుద్ధజంతువులన్నియుఒకటితోనొకటి సఖ్యంబునం గ్రీడలాడుచు ఏకనదీజల పానంబును, ఏకస్థలనివాసంబునుంగాఁ దనధర్మంబు నెగడ పాలింపుచుండెను. అట్టికాలంబున అప్పురంబునగాపురంబుండు నొక వైశ్యోత్తముండు స్వవ్యాపార భారవహనార్థంబుగా నొక లొట్టిపిట్ట నుంచుకొని యుండఁగా నాయొంటె యొకనాడు తప్పించుకొని యెక్కడనో కనుపడక పోయినందున, ఆవణిగ్వరుం డొక నెలదినుపర్యంతము పూర్వ దక్షిణ పశ్చిమోత్తరాది వ్యవహారంబులఁ బ్రసిద్ధంబులగు చతుర్దిక్కులయందును వెదకి యెందునుంగానక తనపురంబునకు మఱలి వచ్చుచుం ద్రోవ కనతిదూరంబున మధురాపురంబను నొక రాజధానిం బాలింపుచుండు మధురేశాభిఖ్యుండగు రాజసముఖంబున బోధాదిత్య, బోధచంద్ర, బోధవ్యాపక, బోధవిభీషణులను నామంబుల నలువురు మంత్రులుగలరు. వారలారాజునొద్ద నతిప్రీతులై యుండియు, అవమానగ్రస్తులై అంత నచ్చట నుండుట కిచ్చలేక యెచ్చటికేనియుఁ బోవ నిచ్చగలిగి యానసన్నద్ధులయి మార్గమునుఁబట్టి పోవుచుండగా నాత్రోవ కడ్డముగా నొకలొట్టిపిట్ట చనిన జాడ గని వారలో

కరినొకరు చూచి నవ్వుకొనుచు పోవువారీయడుగు
లవల్లనే యీ లొట్టిపిట్టరూపంబును నెఱింగినవారై
వారిపోలికకుఁ దోఁచిన గుఱుతులను జెప్పుట కారం
భించిరి.

అప్పుడు మొదటివాఁడగు బోధాదిత్యుం డానడచి
పోయిన యొంటె యొకకాలు కుంటి యనియు,
రెంటివవాఁడగు బోధచంద్రుఁ డాలొట్టిపిట్టవాలము
పొట్టిగా నుండుననియు, మూఁడవవాఁడగు బోధ
వ్యాపకుఁ డాయుష్ట్రమున కొకనేత్ర మంధమనియు,
నాలవవాఁడగు బోధవిభీషణుఁ డాయొంటెయు గర్భిణి
యనియు ననుకొనుచుండఁగా నొంటెను పోఁగొ
ట్టుకొనిన వర్తకుఁడు వీరికొక పింటిపట్టుదూరము
వెనుకనుండి వచ్చుచుండి యీమాటలు విని యీ
పోవుచుండు సత్పురుషుల నడిగితినేని, నా యొంటె
పోయిన త్రోవ నెఱిఁగింతురని తలఁచి శీఘ్రగమన
ముచే వారలం గలియవచ్చి ఓయయ్యలారా! మీ
రీత్రోవయం దొక లొట్టిపిట్టం గంటిరా అని యడి
గిన నామంత్రిశేఖరు లీవర్తకుని యాతురవుపలుకు
లాలించి చిరునగవుతోఁ బరిహాసముం జేయుచుఁ
జనుచుండిరి. అతండును బహువిధంబులఁ బ్రార్థించుచు
వెంబడించి వచ్చుటచేత బోధాదిత్యుం డతనిం గని

నీ యొంటె కొక కాలు కుంటిగా నుండునా? అని పలికెను. అది విని బోధచంద్రుఁడు మొదలగు మువ్వురు మంత్రులును క్రమముగా నీయొంటెకు తోఁక పొట్టిగానుండునా యనియు, దాని కొకకన్ను గ్రుడ్డియా యనియు, అది గర్భము ధరించి యున్నదా యనియును బలికిరి.

అంత నావర్తకుఁ డామాటలు వినినమాత్రముననే వరాలకుప్ప దొరికిన దరిద్రునిమాడ్కి నుప్పొంగి యో సత్పురుషులారా! మీర లానతిచ్చిన సంగతు లన్నియును సరే, యిప్పు డాలొట్టిపిట యేదిక్కునుఁబట్టి పోయినదని యడిగిన సందుల కా పురుషశ్రేష్ఠులు నీయొంటెను మేము చూచినదే లేదు. దాని యడుగులనుబట్టి మేము చెప్పితిమి: అని వారు బదులు చెప్పిరి. అంత నావర్తకుఁడు మిగుల క్రోధావేశమగ్నుఁడై నాయొంటె నపహరించిన చోరులు మీరు గాని యితరు లెవరును గారని కొంత సేపు వాగ్వాదము చేసిన వారును కోపోద్రేకమానసులై కలహించిరి. తరువాత చెయిచెయి కలిపి యొకఁడొకరు పైగుడ్డలు పట్టి లాగుకొనుచుం జని యలకేశ్వరభూవిభునిసముఖంబున తమవ్యాజ్యము యొక్కస్థితిని విన్నవించిరి. అప్పు డారాజచంద్రుం డీ

వాదిప్రతివాదులవాఙ్మూలములను పుచ్చుకొని యిది యేమో వింతగా నున్నదని యాశ్చర్యమును బొంది కొంతసే పాలోచించి యామంత్రివర్యులమాటల పొందికయును, వారలబుద్ధివిశేషమును, సౌమ్యగుణములును, చక్కని నడవడికయును, గలికితనంబును, శుద్ధమైన ధీరత్వమును గని వీర లీపాపకృత్యం బగు చోరకృత్యమునుఁ జేసి యుండఁ జాలరు; తమయొక్కబుద్ధికుశలతవల్లనే యాజంతువుయొక్క గుఱుతులన్నియుఁ జెప్పియుండుట నిశ్చయంబని తలంచి యిట్టిబుద్ధిమంతులగు సత్పురుషుల నీవసుంధరయం దెచ్చటనుం గనియు వినియు నెఱుంగనని సంతోషవార్ధినిమగ్నాంతరంగుండై యొంటెను పోఁగొట్టుకొనిన వర్తకుని కేనూరువరాలు నొకశాలువయునిచ్చి మఱియునుం గొన్ని బహుమతుల నిచ్చి మంచిమాటలచేత నతని సమ్మతిపఱిచి యునికిపట్టునకనిపినవాఁడై, తదనంతరంబ యామంత్రిశేఖరులఁ జూచి యాదరించి వారివృత్తాంతం బంతయు సవిస్తరంబుగా దెలిసికొని యిట్టి బుద్ధివిశేషముగల మంత్రులు సముఖంబుననుండిరేని తనకు శ్రేయోభివృద్ధి కాఁగలదని నిశ్చయించి యంతఃపురంబునకుఁ దోడుకొనిపోయి విందు చేయించి నలుగురుమంత్రులను నాలుగందలముల

పై నెక్కించి భేరీభాంకారాది చతురంగవాద్యములు మ్రోగుచుండఁగా నాపుటభేదనప్రదక్షిణం బొనర్చి దివ్యశకునము లగుచుండఁగా వందిమాగధబృందములు గొలువఁ గొలువుకూటమున కరిగి తత్క్షణంబ వారలకు గొన్ని బహుమతు లిచ్చి యథాస్థానమున ముఖ్యామాత్యులనుగా నుంచుకొనెను. ఇట్లు తత్సహవాసనిత్యానందములతో నా రాజపురందరుం డొప్పి యొప్పిదంబగు ధర్మపరిపాలనంబుఁ జేయుచుండు కాలంబున నానలుగురు నాయా కాలోచితంబు లగు నీతులం దెలుపుచుఁ జిత్తాహ్లాదకరంబు లగు పూర్వ రాజచరిత్రంబుల చందంబు లెఱింగించుచు, రాజునకు ప్రాణపదసచివులై యుండు నంత, కొంతకాలంబు చనినపిదప నొకనాఁ డానలుగురు మంత్రులును తమయొక్క అనాగతవర్తమానజ్ఞానమువల్ల భూవిభునకు ముందు గీడు రాఁబోవుచున్నది గాన నలువురమును నాలుగు జాములయందును రాత్రికాలం బంతయు, ప్రత్యహంబును గాపాడుచుండవలసినదని సంకేతముఁ జేసికొని, అదిమొదలు ప్రతిదినమును రాత్రులందు క్రమముగా మొదటి జామున బోధాదిత్యుండును, రెండవజామున బోధచంద్రుఁడును, మూఁడవజామున బోధవ్యాపకుఁడును,

నాల్గవజామున బోధవిభీషణుండును రాజశయన గృహంబు బాదిగా నాపట్టణమున సమస్తప్రదేశములం జుట్టుచు, భీతియనుమాట జనింపకుండు నటులు మిక్కిలి నీతియుక్తులై కాపాడుచుండిరి. అట్లు కొన్ని దినంబు లరిగిన తర్వాత నొకనాఁడు మొదటిజామున కాపాడు వంతుగల బోధాదిత్యుఁడు సూర్యాస్తమ యము కాఁగానే సంధ్యావందనాది కృత్యములు నెఱవేర్చుకొని తనవంతు ప్రకారము ప్రభువు యొక్క పడకటిల్లు మొదలు పట్టణము సమస్తప్రదేశములు నుంజూచి బహిఃప్రదేశమంతయు జూచి వచ్చుటకై బయలుదేరి పట్టణమునకుఁ బ్రదక్షిణముగా వచ్చు చుండఁగా నాపురమున కుత్తరముగా నుండు భద్ర కాళిగుడిలో నొక స్త్రీ రోదనముచేయు ధ్వని విని పించెను. ఆశబ్దము బోధాదిత్యుఁడు విని యీరాత్రి సమయములో నీయుధ్యానమున నేడ్చుచుండెడు వనిత యెవ్వరో, యిట్లు వగచుటకు కారణ మేమో తెలియ లేదని విచారగ్రస్తుఁడై యాసంగతి విచా రించి తెలిసికొనవలయు నను మమతచే నాభద్ర కాళియాలయముఁ బ్రవేశించి ధ్వజస్తంభము మరు గుసేసికొని నిలిచి యీరాత్రికాలమున నిచట యే కాకివై యేడ్చుచుండుటకుఁ గారణ మేమి? నీ వెవ

తెవు? ఎచ్చటనుండు వని యీ యేడ్చుచుండు భద్ర కాళి నడిగిన, నాదుర్గయు రోదనముఁ జాలించి నిన్ను నేలయేడ్చెదవని యడిగిన మనుజుం డెవండని ఘీంకారముఁ జేయుచు నడిగిన నాతండు భీతిలేని మనముగలవాఁడై ఓతల్లీ! నే నీయులకాపురాధీశ్వ రుండగు నలకేశ్వరమహేశ్వరునకు ప్రాణపదుండనై యుండెడు పెద్దమంత్రినై బోధాదిత్యాఖ్యచే నలరు చుండువాఁడ. నే నిపుడు బహిర్దేశమునకు వచ్చి యుండి యిచట రోదనధ్వని విని యీ నిశాసమయం బున నిట్టి దుర్గమస్థలంబున నగచెడు వనిత యెవరో తెలిసికొనవలయునని వచ్చితి; కావున ఓతల్లీ! నాయం దలుగక కృపాసముద్రంబున నన్నుఁ దేల్చి నీపుత్త్రు నిగా భావించి నీ విప్పుడు నగచు కారణమును సవి స్తరముగా నానతిమ్ము. అని వందనము లొనర్చి యెదుట నిలచిన నాకాళికాదేవియు తనయొక్క రౌద్రాకృతిని విడిచి సౌమ్యముఖము గలదై యొక మనుజకన్యారూపము ధరించి యోకుమారకా! బోధాదిత్యుండను పేరు నీకే తగును. నీ ధైర్యము నకు మిక్కిలి సంతసించితిని. నేనిప్పుడు నగచు కార ణము నీ కెఱింగించితినేని యాకార్యము నెఱవేర్చె దవా? అని యడుగఁగా అతఁ డాదుర్గాదేవికి పునః

పునః ప్రణామంబు లాచరించి ఓ లోకజననీ! కాళీ!
దుర్గా! మహామాయి మొదలగు పలుకులచేత సమ
స్తజనులచేతను స్తోత్రము జేయఁబడు నా మాతవగు
నీ యనుగ్రహము నాయందుఁ బూర్ణముగా నుండె
నేని నాచేత కాని చెయ్యియుంగలదా? కాఁబట్టి యెట్టి
కార్యంబైన నెఱవేర్చెద నానతిమ్మనిన నామాతంగి
యతని వినయ చాతుర్యగాంభీర్యాదివాక్యంబులకు
నలరి యిట్లనియె. ఓమంత్రికుమారకా! మీ ప్రభుం
డగు నలకేశ్వరభూభర్త మిక్కిలి నీతియుక్తుఁడై
రాష్ట్రమును బాలించుచు శివాలయ విష్ణ్వాలయ
దుర్గాలయములు మున్నగు దేవతాలయ ప్రతిష్ఠలును
సత్రములు, చావళ్లు మొదలయిన సమస్తజనోప
యోగిధర్మంబులును, ఆరామతటాకాదిఫలజలసమృ
ద్ధిగలసత్కార్యోద్ధరణంబులును జేయుచు నలహరి
శ్చంద్రాది మహాభర్తలంబోలి శౌచసత్యవాక్య
నిరతుండై యుండుటచేత నిట్టి పురుషున కొకకీడు
రాఁబోవుచున్నది గాన తచ్చింతాపరవశురాలనై
ఆవ్యసనాగ్నిని భరింపఁజాలక యేడ్చుచుంటి నంతి
యేకాని మఱి యేరూపమగు చింతయును నామ
నంబునం బొడమినయది కాదు. ఇప్పుడు నీవు
నన్నుఁ బ్రార్థించి యడుగుట వలన నా వగచు

కారణంబు సవిస్తరంబుగా నెఱింగించితి నని భద్ర కాళి చెప్పఁగానే బోధాదిత్యుఁ డార్త హృదయుఁడై దేహస్మృతి తెలియక వికారపుచూపులు చూచుచు కొంతసేపు తానును జింతించి పిదప ధైర్యయుక్తుఁడై భద్రకాళి పాదారవిందములకు వందనంబు లొనర్చి ఓజననీ! నాయందుఁ బ్రసన్నముఖివై కృపాయత్త చిత్తంబున నీకీడు దొలంగునటుల ప్రసాదించవల యునని వేఁడుకొనెను. అంత నాభద్రకాళి బోధాది త్యుని ముఖమువంకఁ జూడ్కి నిలిపి యోమంత్రిపు త్రకా! యీకీడు దొలంగునట్టి యుపాయము సంభ వించు వగయునుఁ దెలిపెద. నావధానచిత్తుఁడవై యాలింపు మని మాతంగి చెప్పట కారంభించెను. నేఁడు సూర్యోదయకాలమునకు మన దేశంబున నుండి నూతనధాన్యము బండ్లమీఁద సాగించుకొని వత్తురు. ఆధాన్యము రాఁగానే ప్రథమతః ఫలించి వచ్చిన క్రొత్తధాన్య మగుటచే నరేంద్రుఁ డాధా న్యమును బియ్యము చేయించి యారాత్రిభోజన మునకే యుపయోగపఱచవలసినదని కొట్టిడి విచా రణతోఁ జెప్పును. అతం డాప్రకారము జరిగించును. ఆయన్నము భుజించినవారెల్లను తత్క్షణమే మృతు లగుదురు. కావున నరేంద్రుఁడును భుజింపఁగానే

స్వర్గస్థుఁ డగును. అట్లు దోషయుక్తముగా ధాన్య
ముండుటకు కారణ మేమి యనిన ఫలింపుకాలము
లో వెన్నులన్నియు నేలకు మొగ్గియుండఁగా నా
మళ్లలో గొన్ని సర్పములు చేరి విహరింపుచుండెను.
అట్టిసమయంబున నొకనాఁడు కర్కోటకుండను
సర్పమునకును, కుళికుఁడను సర్పమునకును, మాట
ల వ్యత్యాసమువలన కలఁతకలిగి యొకటితో నొక
టి పెనఁగుచుండఁగా పరస్పరము అప్పటప్పటికి
క్రోధమతిశయమై విషములు గ్రక్కుకొనుచు రక్త
ప్రవాహము లయ్యెడిలాగున కఱచుకొనుచు
కలహించినందున నావిషరక్తము లామళ్ళలో పారు
చుండు నుదకములోఁ గలిసి ప్రవహించుట కారం
భించెను. పైరును అప్పటప్పటికి పరిపక్వముగా ఫ
లించుటచే మిక్కిలి వ్రాలిపోయి యానీరములో నా
నియుండుటచే నిట్టి యాపద కాధాన్యము కారణ
మగుచున్నది. అయిన, పట్నపుమడియగాని కీసంగతి
తెలియనందున తొలిఫలింపుకాన రాజునకు నజను
గాపంపించును. కాఁబట్టి యాయన్నము నతఁడు
భుజింప కుండునట్టి యుపాయము చేయవలయును.
ఈయాపద తప్పెనేని రేపటిదినము మధ్యాహ్నము
నకు విజయనగరాధిపుఁ డగు విజయశేఖరుఁ డను

రాజు మననగరాధిపునకు హానికలుగఁజేయుటకునై అమ్ములపొది యొకటి నిర్మించి దాని నిమ్ముగా నభిమంత్రించి ఒకబుంగలో నునిచి కొన్ని యపరూప భక్ష్యములను దానిపై నునిచి తగిన మూత నల్లిబిగించి మఱికొన్ని రాజోపయోగి ద్రవ్యంబులను నొప్పుంగయుఁగూడ నొకబండియందుఁబెట్టించి కొందఱు పరిచారకులం బిలచి యాశకటమునం దునిచి యుండు సమస్త వస్తువులను అలకేశ్వరునిసన్నిధిలో నొప్పించి రండని యుత్తరువు చేయును. వారలాప్రకారమే సకలవస్తుపరిపూర్ణంబగు నాబండిం దోలుకొని వత్తురు. అప్పుడు రాజేంద్రుం డాబుంగను ముందుగా నుంచుకొని మూఁత విప్పించఁగానే దాని యందుంచియుండు యమ్ములపొది వియన్మండలమున కెగరిపోవును. అందుచే రాజునకు హాని కల్గును. ఆయాపదయుండప్పి నేని రేపటిరేయి నరవరుండు సతిసమేతుఁడై హంసతూలికాతల్పంబున శయనించి నిద్రించుసమయంబున నొకసర్పంబు తూగుటుయ్యెలగొలుసుమార్గముగా వచ్చి యతనిం గరచిపోవును. కావున నవశ్యంబును హానిం జెందును. ఈమూఁడు గండములు గడచెనేని యారాజేంద్రుం డింక నూట యిరువది యబ్దంబులు భూతలంబేలుచుండు నని

భద్రకాళి యానతిచ్చిన బోధాదిత్యుఁడు సంతసించి
ఓతల్లీ! జగన్మాతా! యీవిపత్తులు దొలఁగునట్లను
గ్రహించి రక్షింపుమని బద్ధాంజలిపుటుండై స్తుతిం
పుచు బహువిధంబుల నాకాళికాదేవికి కృపపుట్టు
నటుల చేయఁగా నంత నాకాళియు మెచ్చి పుత్రకా
నీకు కార్యసాఫల్యమగున. ఆయావిపత్తులను దప్పిం
చునపుడు ఆయా కాలోచితములగు యుక్తులునీకుఁ
దోఁచుఁగాని యింకనీవిచ్చటనుండితివేనివిహారార్థం
బరిగిన నాపరివారం బంతయు వచ్చునట్టి కాలంబు
సమీపించెఁ గావున నిన్నుఁజంపుదురు. కాఁబట్టిశీఘ్రం
బుగఁ జనుమని యనిపిన నతండును భద్రకాళిచే
మన్ననవడసి తనమందిరముఁ బ్రవేశించి మఱుదినము
సూర్యోదయకాలమునరాజనగరద్వారమునసమస్త
కార్యంబులును విచారించుచుండెను. అంతఁ గొంత
కాపుజనము క్రొత్తధాన్యము బండ్లమీఁద సాగించు
కొని వచ్చి రాజునకు సమాచార మంపిరి. అతండును
మితపరిజనుఁడై నగరద్వారమునకు వచ్చి యాధా
న్యము నంతయు తగిననెలవున బదిలపఱిచి కొద్ది
ధాన్యమునుమాత్రము కొట్టిడి విచారణకర్తవశ
ముగా నొప్పగించి యీధాన్యము నీరాత్రిభోజన
మునకే పక్వము చేయింపవలసినదని యుత్తరువు

చేసెను. వాఁడును రాజుయొక్క ఆజ్ఞాప్రకారము నడిపించువాఁడై యాధాన్యమును దంపకము చేయించి బియ్యముచేసి కాఁగానే మహానసగృహం బున కనిపి తనయుద్యోగమునందు జాగరూకతకలిగి యుండెను. బోధాదిత్యుఁడు మధ్యాహ్నకాలమునకు పూర్వవత్తుగానే పట్టణద్వారమును గాచి యుండెను.

ఇంతలో విజయనగరమునం డుండి తత్పురాధీశు పనుపున భక్ష్యములుబుంగను మఱికొన్ని రాజో పయోగములగు వస్తువులను కొందఱు భటులు బండిమీఁద సాగించుకొనివచ్చి పురద్వారసమీ పంబున నిలువఁగానే యీసంగతి పూర్వదివసంబున భద్రకాలిచే నెఱింగినవాఁడు గావున బోధాదిత్యుం డాబండి నచ్చట నిలుపుదలం జేసి తా నంతఃపురం బున కరిగి రాజాలంకరణయుక్తములగు వస్త్రభూ షణములు గొని కారాగృహంబున కరిగి యచట రూపవంతుఁడుగా నుండు నొకఖైదీని పట్టితెప్పించి తాను తెచ్చిన వస్త్రభూషణముల వానికలంకరించి రాజుగా నిరూపించుకొని బహిర్ద్వారమున నుండు బండియొద్ద కరిగి యచట కొలువుదీర్చి యాభక్ష్య ములబుంగ నతనిపురోభాగంబున నిడి మూత విప్పించఁగానే దానిలో నుంచియుండిన యమ్ముల

పొది యూర్ధ్వముఖముగా నాకసంబున కెగసి యం దగ్ని వొడమెను. ఆయగ్నిపాతముచే నచ్చట రాజ వేషధరుండై యుండెడు నరుండును, తత్సమీప వర్తులగు మనుజులును పరలోకమున కేగిరి. తద్ద్వార బంధం బిడిసి పడియె. అంత బోధాదిత్యుం డచ్చోటు వాసి భూపతి కొలువుకూటంబున కేతెంచు సమ యమునకు ప్రతిదివసంబునేవైఖరి నాస్థానంబునకుం బోవునో, యాపోలిక సఖులగు బోధచంద్రాదులం గూడి రాజపురోభాగంబున నిలచి రాజునకు నమ స్కరించి యుచితస్థానంబునం గూరుచుండి యిష్టా లాపములలోం బ్రొద్దుపుచ్చుచు సంతోషమున నుండెను.

అంత సామంత పురోహిత విద్వజ్జన వివిధగా యక కవి నర్తకభటాది పరివారం బంతయు సము చితంబుగాం జేరిరి. అంత భటులు సకలదేశవృత్తాం తంబులు విన్నవింప వందిమాగధులు పరాకుం దెలుప విద్వజ్జనంబులు సత్ప్రసంగంబుల సల్పం గవీం ద్రులెల్లం బ్రబంధరచనాకౌశలంబులు నెరపుచుండ బ్రాహ్మణు లాశీర్వదింపం బౌరులు పొగడ నమాత్య వర్గంబులు కాలోచితాలోచన లొనర్ప నర్తనాం నగ లాడుచుండ గాయనీగాయకులు పాడుచుండ

సేవకనికరంబులు గొలువఁ బేరోలగంబుండి సూర్యా స్తమయసమయంబునకుఁ గొలువుచాలించి యెల్ల వారలను వారివారియుచితస్థానంబుల కనిపి తాను ను మితపరివారుఁడై యంతఃపురంబునకుఁ జనియె. బోధాదిత్యుండును వేగిరంబ యోగిరంపు గేహంబున కరిగి సూపాధ్యక్షునిం బిలిచి యిప్పుడు పచనముచే సినయన్నంబు నొకపాత్రమునం దుంచి యుప్పుడారగించుటకు మున్దుండిన ప్రాతిబియ్యమును వండు మని రాజుగారు త్తరువ్యుఁ జేసి రని చెప్పి రాజసన్నిధానంబున కేగెను. అంత నలకేశ్వరుండు బోధాదిత్యునింజూచి కూర్చుండ నియోగించి ఘటికాద్వయ మచ్చటి పరిజనులతో వినోదములగుమాటలాడుచుండి యనంతరంబ భోజనముకొఱ కరుగువో నచ్చటనుండిన వారల నెల్ల ననిపి ప్రియసచివుండగు బోధాదిత్యుం గని భుజించుటకు రమ్మనిన చిత్త మాలాగే చేయుచున్నా నని వెంటం జనియెను. అప్పు డిరువురును బొత్తున భుజించిరి. తరువాత నరేంద్రుఁడును నతనిసతియు బోధాదిత్యుండును గూడి శయన గృహంబునకుఁ జనినప్పుడు బోధాదిత్యుండా శయన గృహంబునకు బహిస్సీమయందు నిలచెను. రాజు పత్నీసమేతుండై హంసతూలికాతల్పంబున శయనిం

చెను. సుఖనిద్రయుం జెందెను. బోధాదిత్యుండు భద్రకాళి యానతిచ్చిన పలుకులు మనంబునం దలంచుచుఁ దద్గృహంబుఁ జొచ్చితూగుటుయ్యేలకు సమీపముగా నుండి గొలుసులయం దీక్షణంబు నిలిపి చేత చంద్రహాసంబుఁ బట్టుకొని యుండ దుర్గావాక్యపద్ధతిని ప్రథమయామాంతంబునకు గొలుసులమీఁదుగా నొకసర్పరాజము రాజును గఱచుటకై వచ్చుచుండఁ గని బోధాదిత్యుండు చేతిఖడ్గముచేత నాపాపఱేని రెండు తుంటెములుగా నఱికి యామంచము క్రిందఁ బడవైచెను. అట్టిసమయంబున నాయురగము ఖండింపఁబడి విషము గ్రక్కుకొనుచు భూమియందుఁ బడుటవలన నొకవిషబిందువు రాజపత్నిపయోధరంబునఁ బడియె. అప్పుడామంత్రిశేఖరుఁడా విషముపడినసంగతిఁ దెలిసి యిట్లని వితర్కించెను. సకల చరాచర భూతసంతతికిని వృద్ధిస్థితిలయంబు లనుమూఁడవస్థలు గల్పించి త్రిగుణాత్మకంబయిన మూర్తిం ధరించి విరాణ్మూర్తియై శ్రీమన్నారాయణాభిధానంబున భూతసంఘంబుచేఁ బేర్కొనంబడుచుండెడి మద్దైవతంబగు స్వామీ! నాయట్టిదీనున కిట్టి యాపదలు రాఁ జె

ల్లునా? ఈరాజేంద్రుఁడుమత్స్యభుండుఁగాన నీతని యాపద దొలఁగించుటకై కాళికాప్రసాదమువలన నీసమయమున నిటకు వచ్చియీయురగమునుఁ జంపి కృతార్థుఁడ నైతిఁగదా యని తలంచుచుండ నింతలో మన్మాతసదృశయగునీరాజపత్నికిఁ బ్రాణాపదవచ్చునట్టి సర్పవిషపతనము కలిగె. నే నేమి చేయువాఁడ. ఎట్లు నీతల్లికిఁ గలుగునుపద్రవము తప్పింతుదు నని మిగుల చింతాభరంబున నిమిషకాలమాలోచించి సాహసమానసుండై నే నీయువతికి గర్భజనితపుత్రమాత్రుండఁ గావున జననిపయోధరంబు దత్పుత్రుఁడు స్తన్యపానార్థమైస్పృశించుట యుక్తముగా నుండుట ప్రసిద్ధముగదా? నే నిప్పు డీతల్లియొక్క పయోధరంబుల నంటుటయుఁ దత్సదృశంబెయగుంగాని యెందు గానోపదని మనంబున నిశ్చయించి యిందువలన నేపాపంబుఁ బొందకుండునట్లు రక్షింపవలయునని తనయిష్టదేవతం బ్రార్థించి స్వాంగుష్ఠనఖంబున విషపతనస్థలమునఁగలచర్మముతోఁగూడ నావిషమును దీసివైచి యచ్చట నుంచియుండిన పోకవొత్తుచేతఁ దన యంగుష్ఠఖండనం బొనర్చి యావ్రేలిఖండంబునుఁ గూడ సర్పఖండములతోఁ జేరవైచి యంత నచ్చట నిలువక తలుపుఁ దెఱచి

బయలు వెళ్లిపోవుచుండఁగా నారాజపత్నికి గాయ
ము తగిలియుండు స్తనముమీఁద పసుటవలన
కూరుకు తెలిసి లేచి కనులువిచ్చి నలుదిక్కులం బరికించి
పోవుచున్న బోధాదిత్యునిం జూచి యీయర్ధరా
త్రంబున నిరహస్యప్రదేశముఁ జొచ్చి పోవుచున్న
వాఁడ వెవఁడ వని క్రోధారుణితలోచనయై యడిగిన
నతం డచట నిలువక యతివినయంబున తల్లీ! నేను
భవద్గర్భార్భకసదృశుండనగు బోధాదిత్యుండనని
బదులు సెప్పి యుచితస్థానంబున కరిగెను. పిమ్మట
రాజపత్ని యార్ద్రీహృదయంబునఁ బరితపించుచు
నీశ్వరా! యిట్టిపాతకంబు నా కొడిగట్టం దగు
నా? నేను మత్పితృగృహంబున నుండునట్టి లేఁబ్రా
యంబున బుద్ధిఁ దెలియుటకుఁ బూర్వంబె పురుషు
నిఁజూచి యుందునేమో? తెలియదు. తదారభ్య
యీదినపర్యంతము నీయాలకేంద్రుం డొక్కఁడుతప్ప
కలనైన నే నన్యపురుషదర్శనపాపము నెఱుంగ.
ఇట్టికాలంబున కీదుర్వర్తనునియంగస్పర్శకలుగున
ట్లు విధించిన కమలజుకృత్యంబునకు వగచెదను.
ఇదియునుంగాక యిద్దురాత్ముఁడగు బోధాదిత్యుండు
ఈనరేంద్రున కౌరసునిమాడ్కిఁ జరించుచు నిట్టిర
హస్యప్రదేశములకు వచ్చునట్లు చనువొసంగునం

త నమ్మకమీాయ నిప్పు డిట్టిపాపకృత్యమునకు లోన య్యెను. ఏమిసేయుదునని రిచ్చవడి వెచ్చనూర్పు చు నచ్చకోరనయున పచ్చనికోకవానిఁ జేరొ్కా నుచుఁ గొండొకసేపువగచి తన మగనికీవర్తమాన ముం దెలుఁపునదియై యతనిం బోధించి యోప్రాణ నాయకా! నేటిదినంబునకు నాకు అన్యకరస్పర్శ నం బగునట్లు పద్మజుండు వ్రాసెను. ఎటులంటేని? శ్రీ మన్నారాయణదేవునికటాక్షమునను, మనభద్ర కాళికృపచేతను, సంరక్షితనై మీాచే మన్నన వడసి యుండెడి నన్ను నొకదుష్టుండంటి వెలయాలిని మోసపుచ్చు పల్లవుండునుంబోలె నే నిప్పుడు సుఖ నిద్రం జెందియుండెడిసమయంబున నాపయోధరం బంటి నఖక్షతం బొనర్చి చనియె. అంత నేనును కూరుకుందెలసి కనువిచ్చి చూచి వాకిటితలుపు తీసి వెలిగాఁబోవుచుండు మనుజునింజూచి యెవఁడు రా యీానిశీథసమయమున నిట్టి రహస్యప్రదేశము నకు వచ్చిచనియెద వనిన కొంచెమైనను భీతిఁజెందక నేనుగదా బోధాదిత్యుండ నని చెప్పుచుఁ జనియె. ఈదూష్యకృత్యము నాయందు కలుగుట నే జసిం

చినకాలవిశేషమో, బ్రహ్మలిఖితనిర్ణయమో, పురా
కృత దుష్టకర్మఫలమో? తెలియదని వర్షాకాలం
బున వర్షించు స్వాతిమేఘమునుంబోలె విశాల
నేత్రంబుల జనించిన కన్నీరు గిరులకందరములఁ
జాఱెడు నదులమాడ్కి కుచపర్వతంబులపై జాఱి
ప్రవహించుచుండఁ దనపయోధరంబునం గల
నఖక్షతముఁజూపిన నతండును ఖిన్నమానసుండై
'హా హా! యేయుగంబుననైన భూర్భువస్స్వర్లో
కములయందైన నేమనుజుండైన నిట్టిదుష్కృత్య
ముం బొనర్చునని పెద్దలచేత వినియు నెఱుంగ.
ఇక్కాలంబున బోధాదిత్యుం డొక్కఁడుదక్క
నెట్టి పాపకర్ముండైన నేకాలంబుననైన నిట్టి పాత
కంబుఁ జేసియుండం గనియు నెఱుంగ. ఇంతయున
నేల? మత్పూర్వభవకృతపూజాఫలవిశేషం బిట్టిద
కాబోలు. అయినను వీనితోఁగూడ వచ్చి
మనవీట నుండెడు బోధచంద్రుఁడు మున్నగువ్వా
రికిని జరిగినవృత్తాంతమంతయు నెఱింగించి యంత
మీఁద నిష్పాపకర్ముని చిత్రవధ గావించెద' నని
యరుణీకృతనేత్రుండును, కంపితదేహుండును, చలి

తాధరోష్ఠుండు నగుచు మనంబునఁ గోపంబు ముప్పిరిగొనఁ గొంతశాంతుండై తన్నుఁ దాన దూరుకొనుచు స్వపత్నీపరితాపనివారణంబు సేయునట్టినుపాయంబు నుపలక్షించు నుండుసమయంబున రెండవజాముస కావలియుండు వంతుగల బోధచంద్రుఁ డప్పట్టణాంబంతయుఁ దిరిగి రాజశయనగృహము చుట్టునుం జూచి తత్సదనంబు బ్రవేశించిన నజ్జననాయకుం డతనిని హెచ్చరించి యతనితో నిట్లనియె. “ఓయీ! బోధచంద్రా! యిక్కడకు రమ్ముక విశేషంబు నెఱింగించెదను.” అని చేరఁ బిలచి “బోధాదిత్యుఁడు మొదలగు మీరు నలువురును మత్పుత్రసదృశులని నమ్మి యీశయనగృహం బాదిగా సమస్త రహస్యప్రదేశములందును నిరాటంకముగా మీరు సంచరించునట్లు ఉత్తరువు చేసి నిష్కపటముగా నతిప్రీతుండనై మన్నింపుచుండెడి నాయందు కన్నతల్లిని కలియఁగోరు నికృష్టుండునుంబోలె నిప్పుడు బోధాదిత్యుండు నాసతియు నేను నిద్రించుసమయమున మత్సతీపయోధరంబంటి నఖక్షతంబొనర్చి యేగుచుండఁగా నయ్యువతి మేలుకని యెవరచ్చట నని

యడిగిన, తల్లీ! నేను గదా బోధాదిత్యుండ నని చెప్పుచు నిర్భీతుండై వెళ్లిపోయెంగాన నిప్పుడు వానికి చేయందగినశిక్ష యిట్టిదని నిరూపింపు” మనిన నామంత్రిసత్తముండు రాజునకు మ్రొక్కి బద్ధాంజలిపుటుండై “స్వామీ! మీపాదసరోజముల సాక్షిగా నాకుఁ గోచరించినంతవట్టును సత్యంబు నుడివెద. సావధానచిత్తంబున నాకర్ణించునది” యని చెప్పందొడంగెను. “బోధాదిత్యుండెన్నండును నిట్టి యసత్కార్యముంబొనర్చిన వాఁడు కాఁడు. ఇప్పుడు మీరానతిచ్చుట యోచింపఁగా నిప్పరవ చిన్నదిగా నున్నదని యెంచి పైచెఱంగున ముడిచిన మూర్ఖునివలె నెన్నఁడగియున్నది.

అగ్ని నంటిన వస్త్రము భస్మముకాక మానదు గదా? ఇకార్యం బతం డొనర్చినదియు, లేక యతం డట్లొనర్చుటకు కారణం బుండెనేనియు తత్కారణంబు విమర్శించి యాతనియందు పాపబుద్ధి కలిగియుండెనేని తగినదండనం బొనర్పవలయును. విచారింపక త్వరపడి చేసితి రేని వేఁటకుక్కను పెంచిన ఉగ్రవీరుండను కిరాతునిమాడ్కి పరితాపంబు

నంది తదనంతరంబున నాపదఁ బొందంగలరు. కా
వున చాల పరిశీలించి కార్యనిశ్చయము సేయుం”
డనిన రాజతనినింజూచి నీ విప్పుడు చెప్పినకిరా
తుని కథ వినవలతు సవిస్తరంబుగా నెఱింగింపు
మనిన బోధచంద్రుం డిట్లనియె.

1

బోధచంద్రుఁడు రాజునకుఁ జెప్పఁ దొడంగిన

కిరాతునికథ.

ఉత్తరదేశంబున నొకరాజధానికి సమీపారణ్యంబున సుగ్రీవుండను నొకకిరాతపతి మిగుల ద్రవ్యము నార్జించి గర్వాంధుండై యుండఁగా నా పట్టణాధీశుఁడు మనుజేంద్రుఁడు వానిఁ బట్టి తెప్పించి కలిమిదండుగ నియ్యవలయునని మిగుల బాధింపఁగా నాశ్రమపడఁజాలక యెంతమాత్ర మీయవలయు నానతిండనిన నారాజవరేణ్యుండు రెండువేలవరా లిచ్చునట్లుత్తరువు సేయఁగా సుగ్రీవుఁడంత మొత్తమీయఁ జాలనని బహువిధముల వేఁడుకొని వేయిన్నూఱు వరాలిచ్చు నట్లేర్పాటు చేసికొని నాలుగు దినములు గడువు దీసికొని గృహంబునకుం జని యింటఁగల సమస్త వస్తుసముదయంబుఁ గ్రయపఱిచి యాపైకం బంతయుఁ గూర్చి మొత్తము సేయఁగా వేయివరాలుమాత్రమాయెను. తక్కిన యేనూఱువరాలకు తగిన అయివజు లేక వేఁటకుక్క నొక వైశ్యునియొద్ద కుదువ

యుంచి యేనూఱువరాలను బుచ్చుకొని సదరు వరాలు నందలి వడ్డియు రెండు నెలలకు ఇచ్చు లాగున నొడంబడిక వ్రాసియిచ్చి వేయు నేనూఱువరాలను గొనిపోయి సర్కారులోఁ జెల్లించి మరల నావర్తకుని యింటికిం జని కుక్కనుమువ్వి ముద్దునుఁగొని మనుష్యులుమాట్లాడు మాటలు తెలియులాగున నాకుక్కకు నేర్పియున్నాఁడు కావున దానింజూచి 'యోమృగసింహమా! యీసెట్టి గారితావున నేనూఱువరా లప్పుపుచ్చుకొని నిన్ను కుదువయుంచితిని; కాఁబట్టి నేనావరాలు వడ్డియు నీయనకుఁ జెల్లించుపర్యంతము సెట్టిగారు ఏకార్యమందాజ్ఞాపించుదురో ఆకార్యమం దతిజాగ్రత్తిగా వారియిష్టము ననుసరించి యుండవలసిన'దని బుద్ధి చెప్పి సెట్టితో 'యయ్యా! ఈకుక్కను నాప్రాణములతో సరిగా కాపాడుకొనుచుందును. కాఁబట్టి చక్కఁగా నన్నపానీయాదుల విచారించి పోషింపవలయు'నని చెప్పి యాతనియుత్తరువు నంది తనయరణ్యమున కేగెను. తరువాత నాకుబేరుఁడు దేశాంతరమునకు వెళ్లి వ్యాపారము చేయవలయునను నిచ్ఛచేత రత్నములు, పవడములు, ముత్యములు, అపరంజి మొదలయిన వెలపొడవుసామాను యా

వస్తు జాగ్రతచేసికొని ప్రయాణసన్నద్ధుఁడై 'యో శునకమా! నేను దేశాంతరమునకు వ్యాపారార్థమై వెళ్లుచున్నాను. కాఁబట్టి, తిరుగా నేను వచ్చుపర్యంతము మనయింటి లోని కితరజనులు, దొంగలు, పిశాచములు, మృగములు మున్నగునవి రాకుండ వాకిట కావలియుండవలసిన'దని చెప్పి ప్రేమతో శరీరమును దువ్వి తనసతిం గని 'యోతన్వీ! నేను తిరుగా వచ్చుపర్యంతము నీకుక్క మనవాకిట కావలియుండును; కాఁబట్టి ప్రతిదినము మూఁడుకాలములయందును క్షీరాన్నము నిడి కాపాడుచు నీవును జాగ్రతగానుండు' మని దిట్టపఱచి యాతఁడు దేశాంతరమున కేగెను. అంత నాసెట్టిభార్య భర్త యేగినపిమ్మట నొంటరిగా నుండుటచేత మనోభీష్టప్రకారము సంచరించుచు కొన్ని దినముల కొక చోరపురుషుని సంపాదించుకొని యతనితోఁగూడి ప్రతిదినంబును రతిపతికేళి నోలలాడుచు విఱ్ఱవీగి సర్వక్రియలును మఱచియుండఁగా నాకుక్క యాదుష్టప్రవర్తనను జూచి సహింపక యీమగుప ఋట్లొనర్పుట యుక్తం బగునా? యని కినిసి మనంబునం దలపోయుచుఁ దత్ప్రవర్తనాభంగం బొనర్చుటకు

తగినకాలంబు వేచియుండెను. అంత నొకనాఁడర్ధరాత్రంబున నావైశ్యభామిని చోరనాయకునితోఁ గూడ సరససల్లాపము లాడుచుండఁగ నాసమయంబున పండుకొనియుండిన కుక్క లేచి నీల్గి తోక జాడించి చెవులు తాటించుకొనుచు వారుండెడు స్థలమునకుం జని నలుదిక్కులుంజూచి యొకయుపాయముచేత వాసి బీజమునుగఱచి యమసదనంబునకనిపెను. ఆసమయమ్మున సెట్టియిల్లాలు మనంబున మిగులభీతిఁజెంది గడగడవడంకుచు కాళ్లు తడబడుచుండఁగా దిగ్భ్రమ నొంది వికారపుఁజూపులు చూచుచు కన్నీరొలుక చింతాకులమానసంబున కొంతసేపు వగచి యంతట ధైర్యం బవలంబించి యిట్లని వితర్కించె. 'ఈపురుషుం డెప్పుడు నాయందు ప్రేమాతిరేకంబున నన్నువిడువక మన్నింపుచుండుటను ఎన్నికచేత నత్యానందంబుం జెందియుంటి. ఇట్టి యొప్పిదంబుం గనియోర్వంజాలక నాపాలిటిదైవం బిట్లొనర్చె నింక నేనేమిసేయంగలదాన నింతియకాక యీశవమును ఇచ్చటనే యీరాత్రి గడుచుపర్యంతము నునిచితినేని బంధుజను లెల్ల గుంపులు గూడి యల్లరిచేసి దూరుదురు. గావున నిప్పుడె పెరటిలో

పూడ్చి వేయుట యుక్తమని నిశ్చయముచేసికొని యాయర్ధరాత్రమందే రెండవనరునకు దెలియకుండ యింటి వెనుకటి దొడ్డిలో నొకపల్లము ద్రవ్వి యా శవము నందులో పూడ్చి వేసినదై తత్సంబంధమైన క్రోధముచే ఆదినము మొదలు కుక్కను చక్కఁగా నన్నపానీయాదుల విచారింపక తానుమాత్రము త్రికాలములయందును నాహారము గొనుచుండెను. అప్పుడాకుక్క మిక్కిలి వివేకముగల జంతువు కాఁబట్టి, ఇరుగు పొరుగు గృహంబులయం దెచ్చటనేసియు ప్రాప్తంబయిన యాహారముంగొనుచు కుబేరునివాకిటియందు వానియుత్తరువుమేరకు కావలి కాచుచు ప్రొద్దులు గడపుచుండెను. కుబేరుండు మాసద్వయపరిమిత కాలంబునుం దిరిగి వ్యాపారము జరుపుకొనుచు విశేషించి ద్రవ్యము నార్జించుకొని మరల స్వకీయ గృహ గమనోన్ముఖుండై వచ్చుచు 'కుక్కను కుదువయుంచిన కిరాతుని గడువుమించెను. గడువు ప్రకారము వరాలిచ్చెద. కుక్కను విడువుమని తనగృహమున నేమిబాధ యొనర్చునో అదియునుంగాక కుక్కను కావలియుంచి వచ్చితి. దానిఁ బెంచినవాఁడు వచ్చి పట్టుక పోయిన నింట నెవ్వరు దిక్కులేక తన యిల్లాలుమాత్ర

మొంటరిగానుండుట కేమి పరితపించునో యని యాలోచించి యతివేగంబున కొద్దిదినములకే వచ్చి యిల్లు చేరుకొనెను. అప్పుడు కావలియున్న శునకరత్నం బాతనిం గని సంతోషించి ప్రదక్షిణం బొనర్చి సాగిలఁబడి తోఁకాడించుచు కీచుకీచుమని కూయుచు ఆతనియింటి వెనుకటి దొడ్డిలోనికిని, ఆత నిసన్నిధికిని తిరుగుచు నిలిచినచోట నిలువక మర లిమరలిపోవుచు వచ్చుచుండఁగా నాసెట్టి దానింగ నికుక్క మిగుల చిక్కిపోయినది యిప్పుడిది తిరుగు సంగతిచూడఁగా యేమోయొకవింతగా నున్నది. కాఁబట్టిదీనితోఁగూడదొడ్డిలోని కేగి చూచెదంగా క యనియాకుక్కతోఁగూడ పోవఁగా నదియు నాశవమునుపూడ్చిన ప్రదేశమునుత్రవ్వి శవమును బయటకీడ్చెను. అందుకతఁడు మిగుల నాహ్లాదముం జెంది దానిం గారవించి యో శునకరత్నమా! నీవం టి యుక్తిగల జంతువు నెచ్చటనుంజూచినది లేదు. నీవంటివస్తువును సంపాదించిన యుగ్రవీరునిం గాని యాడ నాతరమగునా? యని సంతోషించుచు తన పత్నింగని యో తెలివిమాలిన తొత్తా! యూనోరు లేనికుక్కకుఁ గలబుద్ధివిశేషము మాటలాడనేర్చిన నీకు లేకుండ పోయినది. అది యెట్లన? దీనికి అ

న్నపానములు చక్కఁగావిచారించుచు పోషించవ లయు నని చెప్పినేను దేశాంతరమునకు వెళ్లినందు కు నీవు చక్కఁగా నీరాహారములు విచారింపక మిండలమారివై తిరుగుచు, కుక్కను మిక్కిలి చిక్కు నట్లుల చేసితివి.

ఇట్టి దుష్టమతివి యింకొక్కనిమిషమాత్రం బేనియు నాయింట నుండం జన దెచ్చటికేనియుం బొమ్మని కొట్టి యిల్లు వెడలించినవాఁడై వంటయిం టికిం జని యచ్చట పచనముఁ జేసి యుంచియుండి నయన్నమంతయు నొక పాత్రయం దుంచుకొని పాలుపోసి కలిపి కుక్కకుఁ జాలినంతయుం బెట్టియుం దుగ్రవీరుఁడు వ్రాసి యిచ్చియుండిన యేనూరు వరాల పత్రము దానిమెడలో నంటఁగట్టి కుక్కత నకుచేసినసహాయము వివరమును దానిమెడయందే బంధించి నిన్ను మిక్కిలి ప్రియముచేతఁ బెంచు కొనిన నీస్వామియగు కిరాతుని యునికిపట్టున కేగు మని యనిపిన కుక్కయును వైశ్యునకు ప్రదక్షిణం బొనర్చి యతనిచేత ననుజ్ఞనుబొంది యుగ్రవీరుం డుండెడుకాననమార్గంబునఁ జనుచుండెను.

అంత నచ్చట కిరాతపతియైన యుగ్రవీరుండు గడువు అతిక్రమించినది. కుక్కను కుదువయుంచి

వచ్చితిని, నే నాలస్యముచేసితినేని గడువుదప్పుట చేత నావర్తకుండు ఏమిచిక్కులంబెట్టునో తెలియదు. నాపంచప్రాణములలో నొక ప్రాణమువలె కా పాడుచుండిన కుక్కనుచూచి రెండునెలలాయెను. కాఁబట్టి శీఘ్రగతిం జనుట యుక్తమని యేనూరు వరాలను వస్త్రము నొకముడియుగా కట్టి కట్లసంచిలో వేసి కక్షంబున నిఱికికొని యతిక్షీణంబగు వేగంబున నడచి వచ్చుచుండు సమయంబున మార్గమధ్యమునందుఁ దన కెదురుగా నడచి వచ్చుచుండెడు కుక్కనుజూచి యీ కుక్క న్యాయదృష్టి గలిగిన దనియు దీనివల్ల విశేషించి కీర్తి నొందవలయు ననియు నెంచి యుంటి. ఇప్పు డీకుక్క సెట్టిని మోసపుచ్చి వచ్చుచున్నదని యెన్నుకొనుచు వచ్చుచుండెను. కుక్కయును తన ప్రభువగు కిరాతునిఁ జూచి మిగుల నాహ్లాదముతో సెట్టికి తానుచేసివచ్చిన మెహనతును కనుపఱచి గౌరవమును బొందెదంగాక యని చేరంజని ప్రదక్షిణ నమస్కారములం జేసి కీచుకీచుమని కూయుచు తోఁక నాడించుచు నూర్ధ్వముఖముగా తలయెత్తి వర్తకుఁడు తన మెడపట్టికను కట్టిన పత్రికలను చూపఁగా సతం డాగ్రహంబున నాపత్రికను జూ

డక "యోయుపరబుద్ధిగల శ్వానమా! నిన్ను సెట్టి యొద్ద కుదువయుంచి వచ్చియుండఁగా నతని మోస పుచ్చి నాకు పరపత్యము పుట్టకుండా చేసిన దేగాక నాతావున నాటాడెదవా?" యని దానిం జురచురం జూచుచు జంద్రహాసముచే శిరంబుఁ దెగవైచి యొ కపల్లమున బూడ్చినవాఁడై వర్తకమందిరమునకుం జని "యయ్యా! యివిగో నీవరాలు దెచ్చితిని లెక్కప్రకారము అసలు వడ్డీని దీసికొని నాపత్ర మును నాకిప్పించు"మన, వైశ్యుఁడు కిరాతున కిట్లని యె. "నాకియ్యవలసిన యేనూరువరాలను నీ వి య్యవలసినది లేదు. ఎందువల్లననిన నీకుక్క నాకు నీ వీయవలసినదానికంటె యెక్కువ సహాయము చేసినది. కావున దానికి ఇనాముగా నాపత్రమును దాని యఱుతం గట్టి యనిపితిని. మార్గమధ్యమున నీవుచూడనే లేదా? నీవిప్పు డింటి కేగిన సమాచార మంతయు నీకే వెల్లడి కాఁగలదు." అనగా కిరా తుఁడు మిగుల సంతాపాయత్తచిత్తుఁడై వర్తకుని తో నిట్లనియె.

"ఓసెట్టిగారూ! ఈసంగతి నాకుఁ దెలియక కు క్క నిన్ను మోసపుచ్చి నాయొద్దికి వచ్చుచున్నదని తలఁచి అప్పటికి నాకుఁగలిగిన కోపావేశమున దాని

గొంతు కోసి చంపి యొకపల్లమునఁ బూడ్చి వేసి వచ్చి తిని. ఇటువంటిపాపాత్ముం డెచ్చట నేనిఁ గలఁడా?" యని కుక్కను చంపితినను చింతాభరముచేత దేహస్మారకము దెలియక నేలంబడి పొర్లుచు విల పించుచుండఁగా కుక్కయొడయఁ డామాటలను విన్నమా త్రముచేతనే "శివశివ" యని చెవులు మూసి కొని యోరి పాపకర్ముఁడా! నీవు విచారింపక చపలచిత్తుఁడవై నీకిరాతజాతికిఁ దగుకార్యంబొన ర్చితివి. అట్టి యుక్తివిశేషముగలకుక్క నీవంటి పాపజాతికిఁ దక్కునా? అయ్యో! యనుచు నతం డును మూర్ఛనొందెను. అంతఁ గొంతసేపటికి కిరాతుఁడు ధీరచిత్తుఁడై "నాకు ప్రాణపదమైన కుక్క పోయిన తరువాత నేనుమాత్ర ముండి ప్రయోజన మేమి" యని చేతనున్న కత్తిచేత కుత్తుక కత్తిరించుకొని ప్రాణములు విడచెను. మఱి కొంతసేపటికి వర్తకుఁడు మూర్ఛదేరి మృతినొందిన కిరాతునిచందముఁ గని "అహాహా! నేనెంతపాప కృత్యమునకు లోనైతి! ఇప్పు డీకిరాతుండును కుక్కయుఁ జచ్చుటకు కారణము నాకృత్యమే గదా? యితఁడు వచ్చుపర్యంతము కుక్కను నాయొద్దనే యుంచుకొనియుండి తదనంతరము నాకృతజ్ఞతను

చెల్లించుకొనుటకు దగినబహుమతులు చేసి పంపి నట్టియున యీ ప్రాణాపద రానేరదుకదా ? కాం బట్టి యీ రెండు ప్రాణములు పోవుటకు కారణము నేనే" యని విచారసముద్రమున మునింగి పలు తెఱంగుల పలవించుచు ఎన్నిదినంబులుండినను ఈ దేహం బనిత్యమని తెలిసి ధైర్యచిత్తుండై బొక్క సమునం దుండినద్రవ్యము నంతయు బీదసాదలకుం బంచిపెట్టి కిరాతునిచేత నుండిన కత్తిచేత నతం డును శిరఃఖండనంబుం జేసికొని మృతినొందెను. ఈసమాచార మంతయు నడవిలోనున్న కిరాతుని భార్య విని చింతాపరవశయై నాభర్త మరణము నొందిన తర్వాత నేను బ్రతికియుండు టంతకంటె మంచిది కాదని విషమును దిని ప్రాణములను విడిచెను. కుక్కయు, కిరాతుండును, భర్తయు, కిరాత పత్నియు, చచ్చినవార్తవిని, కోమటిపెండ్లాము నాలుక పెరికికొని ప్రాణములు విడచెను. కాంబట్టి విమర్శగా విచారింపక త్వరపడి చేసినపనికి ఐదుగురు ప్రాణులు శమనాలయదర్శనమును జేసిరి. కావున నెటువంటి దుష్కార్యముచేసిన మనుజుల నైనను పరిశీలనగా విచారించి శిక్షింపం దగు. అట్లు చేయని యెడల పైంజెప్పిన కథరీతిగా ప్రాణాంతము వచ్చుట

సిద్ధము. ఇది నాకుఁ దోఁచినచందం బిఁక మీచి
త్తానుసారము కార్యనిశ్చయము చేయుఁడనిచెప్పి
బోధచంద్రుఁడు యథేచ్ఛం జనియెను.

తరువాత మూఁడవజామున కాపాఁడు వంతుగల
బోధవ్యాపకుఁడు పట్టణముచుట్టునం దిరిగి, అంతః
పురముఁ బ్రవేశించి రాజశయనగృహమునకు ప్రద
క్షిణముగా వచ్చి తద్గృహద్వారంబున నిలచినం
జూచిరాజేంద్రుఁ డతనిం జీరి "యో! బోధవ్యాప
కుఁడా! నీమిత్రుఁడగు బోధాదిత్యుం డొనర్చిన మే
లు వినుము. అని బోధాదిత్యునిరాక మొదలు, తల్లీ
నేను బోధాదిత్యుఁడగదా" యనిచెప్పిపోయిన క
థాసందర్భమునంతయు చెప్పి "యీ యంతఃపుర
ద్రోహికి ఏమిశిక్ష విధింపవచ్చును? నీకుఁ గోచరించి
నంతలో నిష్పక్షపాతముగా దెలుపు" మనిన మం
త్రివర్యుఁడు నమస్కరించి "మహారాజా! చిన్ననా
టనుండియు నేను బోధాదిత్యుని మైత్రియొనర్చి
యుంటిని. అతనిచర్యలెల్ల నామనంబునకు విశదం
బులు. అతఁ డిట్టి దుష్కార్యములఁ జేయఁ జా
లఁడు. చేసినను కారణ ముండి తీరవలయును.
లేక ఇప్పు డతని కిట్టి దుర్బుద్ధి పుట్టునేమో? నిశ్చ

యింప నేను సమర్థుఁడఁగాను. "వినాశకాలే విపరీత బుద్ధిః" అనుపెద్దలనానుడిప్రకార మిప్పుడీబుద్ధి యవాంతరముగా కలిగియుండెనే మోకాని సహజముగా నతఁడిట్టివాఁడని నమ్ముట యుక్తముగా నుండలేదు. నిప్పురవ చిన్నదైనను కొంగున ముడువవచ్చునా ? కాఁబట్టి యిందుకు కారణము విచారించి మీయిష్టానుసారముగా తగినశిక్ష విధింపవచ్చును. కారణమును విచారింపక త్వరపడినట్టి యిన ముంగిసను చంపి తరువాత పశ్చాత్తాపముచే మృతినొందిన బ్రాహ్మణదంపతులవలె నగుదురు గనుక నామనంబునఁ దోఁచిన పలుకులు విన్నవించితిని. ఇంక మీమనంబునఁ దోఁచినట్లు చేయుండనిన విని యారాజేంద్రుం డక్కథ వినవలతుం జెప్పుమనిన బోధవ్యాపకుం డిట్లనియె.

2

బోధవ్యాపకుఁడు రాజునకుఁ జెప్పిన ముంగిసఁ బెంచిన

బ్రాహ్మణదంపతులకథ.

ఉత్తరదేశమున కాశీనగరసమీపంబున మిథిల యనుపేరం బరగుపురం బొకటిగలదు. అప్పట్టణంబున విద్యాధరుండను బ్రాహ్మణుఁ డొకండుగలఁడు. అతనికి సంతానములేక సమస్తవ్రతంబులును దేవతాప్రార్థనంబులును చేసి యెందునను మనోరథసిద్ధి నొందక ఒకముంగిసను కుమారునివలె పెంచుచుండెను. అక్కాలంబున నొకనాఁటియుం దాముంగిస తనను పెంచినబ్రాహ్మణునిపై నెక్కి యాటలాడు చుండఁగా వారు దానింజూచి ముద్దు పెట్టుకొనుచు మిగుల నాహ్లాదముతో నాటలాడించుచుండిరి. ఆవేడుకను కాశీవిశ్వనాథుండును విశాలాక్షియు అంతర్మార్గవర్తనులై యేగుచు నీ బ్రాహ్మణదంపతు లుండు స్థలమునకు సమముగా వచ్చి వీరలంజూచి పశ్చాత్తప్తమానసులై యొక తనయునిఁ బ్రసాదింప నిశ్చయించుకొనిరి. పిమ్మట విప్రవనిత గర్భము ధరించి కందర్పసమానరూపుఁ

డగు బ్రాహ్మణుఁడు పట్టణములో యాయావరముఁ జేసికొని స్వగృహంబున కేతెంచి యచ్చట నున్న సర్పఖండములను పుత్రకళత్ర శవములనుగని సంతప్తచిత్తుఁడై యెడలఁ బ్రాణంబుల నిలుప నోపక మృతుం డయ్యె. కావున పరిశీలనగావింపక యేకార్యంబును చేసినను హానికలుగుట నిశ్చయం బింక మీచిత్తంబుకొలఁది సహుప్రఁ డని చెప్పి బోధవ్యాపకుఁడు చనెను.

పిదప నాలవజామున కాపాడువంతుగల బోధవిభీషణుఁ డనువాఁడు కేలను డాలుకరవారులను ధరించి పట్టణం బంతయుఁ దిరిగి నృపశయనమందిరమునకుఁ బ్రదక్షిణముగా వచ్చి రాజసన్నిధిం జేరి నిలిచిన మనుజాధిపుం డిట్లని పల్కెను.

ఓబోధవిభీషణుఁడా! నీచెలి యగు బోధాదిత్యుం డాచరించిన పనిని వింటివా? యని తనసతి వానితో మాటలాడినదియు, పిమ్మట తుదకు తల్లీ! నేనుబోధాదిత్యుండనుగదా? యనుటంతయుఁగల యావద్వృత్తాంతంబును దెలియఁబఱచి యిట్లు యంతఃపురద్రోహికి నీకుఁ బొడకట్టినశిక్షలలో నొక్కదానిని నిష్పాక్షికబుద్ధితోఁ దెలుపుమన బోధ

విభీషణుం డిట్లనియె. స్వామీ! బోధాదిత్యుని సుగు
ణంబు లనంతంబులగుటలో నించుకేని సందియము
లేదు. అయితే చెట్టుచెడుకాలమునకు కుక్కమూతిపిం
దెలన్నట్లు మహానుభావుఁడగు నాతని కీదుర్బుద్ధిపుట్టి
యుండనోపు. కన్నతండ్రి కుపద్రవముంజేయుదుష్టా
త్ము లెచ్చటనేనిఁ గలరా? కాఁబట్టి యీవిషయమై
పరిశీలనం బొనర్చి తత్కార్యకరణకారణం బెఱింగి
తగినదండన విధించుట యుక్తము. లేక తొందర
పడి చేసిన పుట్టంధునిమాటల నమ్మి యొకవర్తకుని
కిని ఆతనిభార్యకును శిక్షవిధించిన రాజుచందంబున
కాఁగలదు. కావున నీకార్యంబు చక్కగా విచా
రించి చేయుఁ డనిన, ఆపుట్టంధునికథ వినవలతుఁ
జెప్పుమన నిట్లనియె.

3.

బోధవిభీషణుఁడు రాజునకుఁ జెప్పిన

పుట్టంధుని కథ.

నీతియుక్తిపరిపూర్ణం బయిన మిథిలయను నొక పురంబు గలదు. అందొక బ్రాహ్మణుఁడు శ్వశురగృహంబునఁ గలహించి యవమానితుండై వారల కెదుట నుండుటకు మనం బొప్పక దేశాంతరగమనంబు నొందుటకు యత్నించినవాఁడై బయలు వెడలి పోవుచుండఁగా, త్రోవలో నొకపుట్టంధుండును, వాని భార్యయుఁ బోవుచుండఁగా నామగువ సౌందర్యవయోయుక్త యగుటంజేసి యవ్విప్రకుమారుండు దానిం గ్రహింపవలయు నను తలంపున కనుసన్నల చేత దానితో నన్నుంగూడ వచ్చెదవా? యని యడిగిన నదియు నతనివయోవిశేషంబును తనపురుషుండగు పుట్టంధునికురూపంబునుం బొడఁగని యతనితోడఁ గూడి పోవుటకు నిశ్చయించినదై పురుషుని జూచి నాథా యిప్పుడిచ్చట నేనొక తేనెమామిడిపండునుం జూచితిం గావున తత్ఫలంబు భుజియింపవలయు నను నభిప్రాయంబు పొడముచున్నది. దానిం గొనివచ్చెదనంతపర్యంత మీప్రదేశమునఁ గూర్చుండియుండు

మని తత్పురంబునకు సమీపముననుండు వనంబుఁ
జొచ్చి యందొక వృక్షమూలంబున నాగ్రుడ్డివాని
నాసీనుం జేసి పోయివచ్చెద నని వాఁడును నేత్ర
హీనుఁ డగుటవలన నాబ్రాహ్మణునకును దనపతికిని
జరిగిన సంకేతము తెఱుంగక మామిడిపండును
దీసికొని యతిత్వరితగతిం బర తెమ్మని యనిపిన నాచి
త్తినియు నత్యంతాహ్లాదంబునఁ దనదోడును బాసెఁ
గదాయని తలంచుచు నావిప్రవర్యునితోడం గూడి
మారుబాటగా మఱియొక దేశమున కేగెను. తరు
వాత నాపుట్టంధుండును కొంతసేపు నిరీక్షించి భార్య
రాకపోవుటచే తనను మోసపుచ్చెనని తలంచి యా
నాఁడు మొదలాఱుదినములు నిద్రాహారములులేక
రేయుంబవల్లు చింతాభరంబునం బొగిలి యీశ్వరా
యనుమాటదక్క తక్కిన వ్యవహారసిద్ధంబు లగు
పల్కులమాని భగవద్ధ్యాననిరతుండై మిగుల సంతా
పంబునఁ బ్రొద్దులుపుచ్చుచుండఁగా దక్షిణదేశంబు
నందుండి కావేరిసెట్టి యను నొక వైశ్యోత్తముండు
పత్నీసహితుండై బంధుదర్శనార్థంబుగా నాత్రోవ
లోఁ బోవుచు నీశ్వరాయను నొక యార్తస్వరం
బును విని యంత నలుదిక్కులుం బరికించి తత్స
మీపంబునంగల వనమధ్యంబున నొక వృక్షమూ

లంబున నాసీనుండై యీశ్వరధ్యానము చేయుచున్న పురుషుంగని యచట నిల్చి చూచి తత్పురుషుఁడు నేత్రవిహీనుఁడని యెఱిఁగి వానివృత్తాంతమడిగి తెలిసికొనఁగోరి యోపుణ్యాత్ముఁడా! నీవీ ప్రదేశంబున నో రెండునట్లీశ్వరధ్యానముఁ జేయుచు నొంటరిగానుండుటకుఁ గతంబేమి? నీవెవ్వఁడవు? అనియడిగిన నాసెట్టిపలుకులచే పెన్నిధిఁ గనిన పేదచందంబున సంతసించి దైన్యముతో నావైశ్యోత్తమున కిట్లనియె. "అయ్యా! మీరెవరో నే నంధుండనగుటచే నాకుఁదెలియదు. మీ మాట వినినదిమొదలు నాపాలిటిదైవమె యని తలంచెదంగావున మీరిపుడు నాకొక యుపకృతిఁ జేయవలయు. మీవంటి దీనరక్షకులు నావంటి పాపిష్ఠునికి లభించుట దైవకటాక్షము గాని యితరముకాదు. నేను పాపిష్ఠుఁడ ననుటకు నాజన్మాంధత్వమే సూచకము. నాదుఃఖమునకు కారణముఁ జెప్పెద వినుఁడు. నేనును నాభార్యయు నీమార్గమున వచ్చుచుండ నన్నిక్కడ నిల్పి యొకతేనెమామిడిపండు పరిపక్వముగా ఫలించియున్నది గావున దానిం దెచ్చువఱకిచ్చట నుండుఁడని మోసపుచ్చి యెక్కడికేగెనో తెలియదు. ఇప్పటి

కాఁబుదినము లాయెను. గ్రుడ్డివాఁడ నగుటచే త్రోవ తెలియక యీశ్వరునిఁ దలఁచి మొఱవెట్టుచున్నాను. కావున దయామయా ! యొకత్రోవఁ జూపి నన్ను రక్షింపుఁ" డని కోమటిమాట చాయును నమస్కరించి "అయ్యా ! నేను కోరిన యుపకృతి యేమనఁగా, నాయందు కటాక్షముంచి నన్నొక్కయూరిలోఁ జేర్చిన మీకు సుకృతము గల్గును. పరాధీనుఁడనగు నావంటి యనాథుని రక్షించుటకంటె మిగుల పుణ్యంబు గలదా" యని పలుతెఱంగులఁ బ్రార్థింపఁగా నతనిపలుకు లాలకించి యావైశ్యోత్తముండు పశ్చాత్తప్తుఁడై దారిలో భోజనమునకుఁ దెచ్చుకొనినచలిదిమూటవిప్పి వాని క్షుత్తు నివర్తించునటుల భోజనం బిడి ఆయాసము దీర్చుకొననిచ్చి తనభార్యతో నీగ్రుడ్డివానిచేతకఱ్ఱఁ బట్టుకొని నాతో రమ్మని యాజ్ఞాపించఁగా, వైశ్యాంగననాథుని కిట్లనియె. "అయ్యా! ప్రాణేశ్వరా! ఇతని చేతికఱ్ఱను బట్టుకొని నేను బిలుచుకొనిరావడము యుక్తముగా నుండదు. అట్లు నేను తెచ్చితినేని జనులనేకప్రకారములుగాఁ దలంచెదరు. విపరీతముగా నెన్నుదురు. ఇటుల ననేకులు మోసపోయియున్నారు. అయినను మీమాట నతిక్రమించితి నేని నాపతివ్ర

తాత్వ్యమునకు దోషము కల్గును కావున మీరు చెప్పి నట్లుగా మీయిష్టప్రకార మీతనిని పట్టుకొనివచ్చెద నని గ్రుడ్డివానిచేతికఱ్ఱను బట్టుకొని వెంట రాఁగా నా వైశ్యుడు సాయంకాలమునసింహళ దేశముననొక పట్టణము ప్రవేశించి యందొక వీధిలో తనజాతీయు లగు వైశ్యులగృహంబున నిలిచి యారాత్రి కూడ వంట చేయించి గ్రుడ్డివానికి తుష్టిగా నన్నము నిడి పత్నీ సమేతముగా తానును భుజించి పరుండి మరునాఁ డుదయము కాఁగానే, అవతల సాగిపోవు కాలంబున "అప్పా! నిన్నీపట్టణములోఁ జేర్చితిమి. ఇంక మాత్రో వను మేముపోయెద"మని చెప్పఁగా గ్రుడ్డివాఁడు కన్న తల్లిని కలియఁగోరు కృతఘ్నునిమాడ్కి చెడుతలంపు గలవాఁడై కుయ్యోయని యేడ్చి యాగాత్యము చేసి నలుగురు గుంపు గూడునట్లుచేసి యీపట్టణ ములో ధర్మమును విచారించి పాలించు ప్రభువులు లేరా? దుర్బలులయిన మాబోటి పేదలను విచారిం పక దుర్మార్గులు మోసముచేసి పోవుచుండఁగా నూ రకుండుట రాజులకు ధర్మమా? ఇప్పు డీసెట్టివాఁడు నన్ను మోసపుచ్చి నాభార్యను అపహరింపఁ దలంచి నాఁడు. ఆకథ వినుఁడు. మిథిలాపురమునుండి మేము వచ్చుచుండఁగా నితఁడు తండ్రి మొదలగువారితోఁ

గలహించి మార్గమునుబట్టి వచ్చుచుండెడుమాతోఁ గలిసికొని తనవర్తమానమంతయుఁ జెప్పుకొని యంగలార్చుగా నా కితనియందు కేవలము పశ్చాత్తాపము గల్గి కొన్ని బుద్ధిమాటలు చెప్పి మాకును వెంట మనుష్యసహాయ మున్న బాగుగదాయని కాలము తప్పకుండ అన్నపానములు విచారించుచు ఈస్థలమునకు వచ్చినందులకు నేను కండ్లులేనివాఁడనని యెంచి నాభార్యయు నీతండును నేమేమో మాటలాడుకొని నన్ను దిక్కులేనివానిఁగా జేసి పోవుచున్నారు. ఈరాత్రికూడ తృప్తిగా నన్నము నిడి యిచ్చుటనే పరుండుమని చెప్పితిని. ఇప్పుడు నా కితఁ డీయుపకారము చేయఁ దలఁచినాఁడు. అయ్యో! "అని ప్రలాపించుట కారంభించెను. అప్పుడా సమీపవర్తులగు జనులు ఈ సమాచారం బంతయు నాపట్టణమేలు రాజునకుఁ దెలియపరచిరి. రా జావర్తమానమును విని కొందఱు చారకుల నంపి యామువ్వురిని బిలుచుకొనిరమ్మనియాజ్ఞాపించి, వారు రాఁగానే వారలయాకారములను జూచి,మూఢచిత్తుఁడై యేమియు విచారింపక గ్రుడ్డివాఁడసత్యమునకు లోఁబడఁజాలఁడని నిశ్చయించి కటికవాండ్లను పిలిపించి యీసెట్టివాఁడు దుర్మార్గుఁ

డై గుడ్డివానిభార్య నపహరింపఁ దలఁచినాఁడు కాఁ బట్టిపీనితలఁ దునుముండని యాజ్ఞాపించి యాతనిభా ర్యనుజూచి "ఏనిమిటి కురూపియైనను గుడ్డివాఁడయి నను పతివ్రత లగుస్త్రీలు పరపురుషభ్రాంతి నొందరు. ఈదుర్మార్గురాలు పరునితోఁ గలసి పోవుటకు యత్నిం చుటవలన నున్నపుణాల విరియఁ బోయుండని యు త్తరవుచేసి యంతఃపురంబునకుఁ జనియెను. పిమ్మట గుడ్డివాఁ డేకాకియై యచట నిశ్శబ్దముగా నుండు టఁజేసి యితరు లెవరును లేరని తలంచి తనలో నిట్లు వితర్కించుకొనియెను. ఉపకారుల కపకారముచే యుటచేత పాపమేకాని మేలుకలుగదు. అరణ్యమునఁ బడి యేడ్చుచున్న పుణ్యాత్ముఁడగు సెట్టియాఁకలిదీర్చి యాదరించి యీపట్టణముఁ జేర్చినాఁడు. ఇట్టిసత్పు రుషుని కీకీడు దలంచుటచేత నేలాభమును కనబడ లేదు. నేనునాభార్యను సెట్టితీసికొనిపోవుచున్నాఁడని యాగాత్యము చేసితినేని యావెలఁదిని నన్నుఁగూర్చి సెట్టినిబెదిరించి యనువుఁగదాయని చేసినందుకు, ఈ రాజు బుద్ధిహీనుండై వారిరువురిం జంపున ట్లుత్తరు వుంజేసెను. నేనిట్లుచేయక యింక వేఁడుకొని యుం టినేని నాకుఁదగిన యుపచారములకుఁ గూడ ఆదరు వు కలుగజేయుదురే? దైవం బిట్టిదుర్బుద్ధినాకేల గలు

గఁ జేసె నని యనుకొను చుండఁగా నచటనుండిన యూడిగపుజను లాలకించి రాజున కామోసమును తెలియపఱచిరి. నరేశ్వరుఁడామాటలాలకించి "విచారింపక యేకార్యమైనను చేయవచ్చునా? గుడ్డివానిమాటవిని మిక్కిలి పాపహేతుకరమైనకార్యము చేసితిని. ఈపాపము దొలంగునట్టి యుపాయం బెద్దియో, యనివిచారముతోఁ గొలువుకూటంబున కేతెంచి యాజ్ఞ చేసిన వైశ్యదంపతుల తిరుగాఁ బిలిపించి వారికి కొన్ని బహుమానులు చేసి "మీ రతిసత్యనిష్ఠులు పరోపకారులు నగు పుణ్యాత్ములు. మీకీ యుపకారముఁ దలంచిన పాపకర్మునికి తగినశిక్ష యొసర్చెద. నేను మిమ్ము నవమానపఱచినపాపమునకు లోనుగాకుండునటులు దైవమును బ్రార్థింపుఁ"డని మిగుల సన్మానించి యంపినవాఁడై యాయంధుని కొఱఁతవేయించి తత్పాపహరణార్థముగా షోడశమహాదానంబులఁ జేసి యిష్టజనపరివేష్టితుండై సుఖంబున నుండెను. కావున మీరును మీయిష్టులఁగూడి దీర్ఘాలోచనముఁ జేసి యీకృత్యమును బోధాదిత్యుఁడే కారణమునుబట్టి చేసినది విచారించి మీయిష్టప్రకారము దండనముచేయవలసినదిగాని త్వరపడి లేని

సంతోషహేతువగునని పలికి బోధవిభీషణుఁడు తన
గృహంబునకుఁ జనియెను.

తరువాత రాజేంద్రుఁడు బోధచంద్రాదుల
మాటల నాలకించి నానావిధము లైనయోచనలఁ
జేయుచు నేమియుఁ దోఁచక డోలాయమానమాన
సుఁడై యుండెను. ఇంతలో సూర్యోదయం బాయెను.
పిమ్మట రాజు నిత్యకృత్యంబుల నాచరించి కొలువున
కుఁబోయి సింహాసనాసీనుఁడై పూర్వము తనవద్ద
నుండిన మంత్రులు మున్నగు నిజపరివారంబులు గొ
లువ నందఱుం గలయం గనుంగొని యోసభాసదు
లారా! యెల్లరు నాపలుకు లాలకించవలయునని మే
ఘగంభీరధ్వనులతో క్రోధారుణితలోచనుండై యి
ట్లని చెప్పందొడంగె. అంతఃపురమున నేను రాణి
యు హంసతూలికాతల్పంబున సుఖనిద్రం జెంది
యుండఁగా బోధాదిత్యుండు గృహంబు సొచ్చి తన
చిటికెనవ్రేలితో మత్ప్రియాపయోధరంబుల గా
యంబొనర్చి జనుచుండ తెల్విఁదెచ్చుకొని కనులు
విప్పి యెవఁడురా? రాజాంతఃపురంబునకుం జను
దెంచి యీ యర్ధరాత్రంబున నకృత్యమునకు లోనై
చనువాఁడని సింహాంగనమాడ్కి ప్రశ్నింపఁగా తల్లీ!

నేను కదా బోధాదిత్యుండ నని మాచుపల్కి చనియె ను. కాంబట్టి యిందుకు మీరందఱు చక్కంగా నా లోచించి తగినశిక్ష విధింపవలయు నని చెప్పంగా నాకొలువున నుండిన మంత్రివర్గంబునువృద్ధజనంబులు ను పలుదెఱంగుల రాత్రిజరిగినసంగతింగూర్చి గుస గుస లాడుచు పలుతెఱంగుల నెన్నుచుండ వారిలో వృద్ధుండును, బహుదినములనుండి యయ్యాస్థానం బునం బరిచితుండు నగు మనునీతి యను మంత్రిశే ఖరుండు లేచి చేతులు జోడించి మృదుమధురము లగు వచనముల నిట్లనియె.

స్వామీ! నావిన్నపంబు నాలకించ వలయు నని యిట్లు చెప్పందొడంగెను.

వృద్ధిపఱచి యీచెట్టుఫలించినపిమ్మట సపరివారముగా భుజించితినేని చింతలేకయుందునని తలంచి, ఇందు వలన రాష్ట్రములోకీర్తిమంతుఁడనై యుండఁగలవాఁ డ నని యూహించి తోఁటవానిచేతికాపంపునిచ్చి చెట్టుఁజేసి ఫలించినపిమ్మట ఫలములఁ గొనిరమ్మని యాజ్ఞాపించెను. మఱియు నీచెట్టువిషయములోఁగాని ఫలములవిషయములోఁగాని యజాగ్రతఁ దాల్చితి వేని తగినశిక్షఁ జేసెదనని ఖండితముగా నుత్తరువు చేసెను. ఆతోఁటవాండ్రందఱు భయభక్తులతో రాజాజ్ఞ నొనర్చిరి. చెట్టుఫలించెను. పండినపండ్లను రాజసముఖమున నుంచిరి. ఆపండ్లమాహాత్మ్యమును రాజు తనగురువునకుఁ దెల్పి తాము వృద్ధులగుటచే సిపండ్లనుభుజించి పూర్ణయౌవనవంతులు కావలయు నని నాకోరికయని యాపండును సమర్పించి భుజింపు మనఁగా అప్పుడే యాఫలముదిని విషముదిన్నవాని వలెనికారముఁజెంది మృతినొందెను. కుమారా! త్వమి చ్చునట్టి ఫలముఁ దిన్నవాఁ డీప్రకారము మృతిజెందు టకుకారణంబేమియన చెట్టు బాగుగ ఫలించినవిూద నాశాఖపై పండుమీఁద నిలనిడియొకత్రాచుపాము లేయెండసమయమున నెండ కాగుచు ప్రాకుటవలన నావిషము పండునకు సంపర్కము గలిగి యనుకొనిన

ఫలమునకు వ్యత్యస్తఫలము సంభవించెను. ఈసంగతి నాతోఁటవాఁడు తెలియక యాపండునుగూడ సీపండతో కలిపి రాజునకర్పించెను. రాజునకును తెలియక గురున కిచ్చుటచే నాయనమరణించెను. అందువలన రాజు మిగులపరితప్తహృదయుఁడై అయ్యో! సమస్తనీతిధర్మముల నెఱింగినవాఁడనై యీగురుని నొకదుశ్శీలుఁడగు బ్రాహ్మణునిమాటలను నమ్మి వంశవిచ్ఛేదకారణంబగు గురుహత్యనొనర్చితిని. ఎన్నిపుణ్యకార్యంబులొనర్చినను గురుహత్యవలని పాతకంబువాయుట దుస్తరముగదా? యని చింతించుచుండ పీడుగుపడినవానికిఁ గొరవిఁ జూపినమాడ్కి గురుపత్ని రాజసముఖంబుననిల్చి మహారాజా! నాభర్తం జంపితివిగాన నేను సహగమనంబొనర్పవలయు. అట్లు చేయకున్న మత్పతివ్రతాత్వంబు దూష్యంబగుం గాన నందుకు సమ్మతిపడితివని నిశ్చితతాంబూలంబొసంగుమనినపలుకులు చెవులకు ములుకులక్రియఁ దోఁచిన నాపృథ్వీశుఁడో దైవమా! పాముగఱచినవానికి పాషాణంబిడినట్లు నావంటి పామరునకీపాతకము గట్టిపెట్టుటతగవా? అనిభగవద్ధ్యానముఁ జేయుచు నేమియు బలుకనేరక క్షణమూరకుండి గురుపత్నిముఖంబునఁజూడ్కులనిగిడ్చి తల్లీ! కన్నపుత్రునియందలిదయఁ

వృద్ధిపఱచి యీచెట్టుఫలించినప్పుడు సపరివారముగా భుజించితినేని చింతలేకయుందునని తలంచి, ఇందు వలన రాష్ట్రములోకీర్తిమంతుఁడనై యుండఁగలవాఁ డ నని యూహించి తోఁటవానిచేతికాపంపునిచ్చి చెట్టుఁజేసి ఫలించినప్పుడు ఫలములఁ గొనిరమ్మని యాజ్ఞాపించెను. మఱియు నీచెట్టువిషయములోఁగాని ఫలములవిషయములోఁగాని యజాగ్రతఁ దాల్చితి వేని తగినశిక్షఁ జేసెదనని ఖండితముగా నుత్తరువు చేసెను. ఆతోఁటవాండ్రందఱు భయభక్తులతో రాజాజ్ఞ నొనర్చిరి. చెట్టుఫలించెను. పండినపండ్లను రాజసముఖమున నుంచిరి. ఆపండ్లమాహాత్మ్యమును రాజు తనగురువునకుఁ దెల్పి తాము వృద్ధులగుటచే నీపండ్లనుభుజించి పూర్ణయౌవనవంతులు కావలయు నని నాకోరికయని యాపండును సమర్పించి భుజింపు మనఁగా అప్పుడే యాఫలముదిని విషముదిన్నవాని వలెనికారముఁ జెంది మృతినొందెను. కుమారా త్వామి చ్చినట్టి ఫలముఁ దినినవాఁడీప్రకారము మృతిజెందు టకుకారణం బేమియన చెట్టు బాగుగఫలించినమీఁద నాశాఖపై పండుమీఁద నెలనిడియొకత్రాచుపాము లేయెండసమయమున నెండ కాగుచు ప్రాకుటవలన నావిషము పండునకు సంపర్కముగలిగి యనుకొనిన

ఫలమునకు వ్యత్యస్తఫలము సంభవించెను. ఈసంగతి నాతోఁటవాఁడు తెలియక యాపండునుగూడ నీపండుతో కలిపి రాజునకర్పించెను. రాజునకును తెలియక గురున కిచ్చుటచే నాయనమరణించెను. అందువలన రాజు మిగులపరితప్తహృదయుఁడై అయ్యో! సమస్త నీతిధర్మముల నెఱింగినవాఁడనై యీగురుని నొకదుశ్శీలుఁడగు బ్రాహ్మణునిమాటలను నమ్మి వంశవిచ్ఛేదకారణంబగు గురుహత్య నొనర్చితిని. ఎన్నిపుణ్యకార్యంబు లొనర్చినను గురుహత్యవలని పాతకంబువాయుట దుస్తరముగదా? యని చింతించుచుండ పిడుగుపడినవానికిఁ గొరవిఁ జూపినమాడ్కి గురుపత్ని రాజసముఖంబుననిల్చి మహారాజా! నాభర్తం జంపితివిగాన నేను సహగమనంబొనర్పవలయు. అట్లు చేయకున్న మత్పతివ్రతాత్వంబు దూష్యంబగుం గాన నందుకు సమ్మతిపడితినని నిశ్చితతాంబూలంబొసంగుమనినపలుకులు చెవులకు ములుకులక్రియఁ దోఁచిన నాపృథ్వీశుఁడో దైవమా! పాముగఱచినవానికి పాషాణంబిడినట్లు నావంటి పామరున కీపాతకము గట్టిపెట్టుటతగవా? అని భగవద్ధ్యానముఁ జేయుచు నేమియు బలుకనేరక క్షణమూరకుండి గురుపత్నీముఖంబునఁజూడ్కులనిగిడ్చి తల్లీ! కన్నపుత్రునియందలిదయఁ

జూపి యపరాధములమన్నింపవలయు. వినాశెద్దికోరి న నద్దానినీయ సిద్ధముగానుంటినని పలువిధంబుల వేడి యూమె నాఘోరమగు నుద్యమమునుండితప్పించెను. పిమ్మట మునుపటికంటె సర్వవిధముల నామెనసత్క రించి ఆమెనుద్పప్తిపరచి పిమ్మట గుకానిదేహము చం దనకాష్ఠములచే దహనంబొనర్చి తత్ప్రీతిగా గోభూ తిలహిరణ్యాదిదానములచేతను బ్రాహ్మణభోజనము లచేతను బ్రాహ్మణసంతుష్టిగావించి మామిడిపండును దెచ్చియిచ్చిన బ్రాహ్మణునిరావించి మనోవాక్కాయ కర్మంబుల నీకేవిధమైనదోషంబు చేసి యెఱుంగను కదా? విషపు మామిడిపండు తెచ్చియిచ్చుట కేమి హేతు వని రోషముతోనడుగంగా బ్రాహ్మణుం డిట్ల నియె. అయ్యా! నీకు హానినిగోరి యీఫలముఁదెచ్చి యిచ్చిన నాపుణ్యలోకంబు లంతరించుగాక ! చిర కాల నరకములు ప్రాప్తించునుగాక! నిక్కమగు నిప్ప లుకులాలించు మని యిట్లనియె. సంతతిలేని నేను పం చవన్నెలచిలుక నొకదానిని పెంచికొంటిని. ఆచిలుక యొకనాఁడామామిడిపండును దెచ్చి దానిభక్షించిన వారు జరామరణవర్జితులగుదురని చెప్ప భిక్షుకుడనగు నేను బ్రతికియుండ ఫలంబు లేదనియు, తమబోటి వారు చిరకాలాయుర్దాయముగలవారైన మాబోటి

దీనులకు రక్షకమనియు నెంచి యీపండు నేలిన వారి కొసంగితిఁగాన యింతకంటె మఱే పాప పుణ్యంబుల నెఱుఁగనని దైవసాక్షిగా ప్రమాణము చేసి నిలచెను. అప్పటికిని రాజునకు నమ్మకము లేక సభ దీర్చి సభాసదులతో నీవృత్తాంతం బంతయు చెప్పి దీనికిఁదగినశిక్షను విధింపుఁడని యడుగఁగా సభ్యు లాలోచించి ధర్మశాస్త్రములఁజూచి యతఁడు తెలి యక చేయుటచే నొకకన్ను పొడిపింపవలసినదని చెప్పిరి. రాజు బ్రాహ్మణునికుడికంటి గ్రుడ్డను పెరికిం చెను. పిమ్మట బ్రాహ్మణుఁ డింటికేగి జరిగినవృత్తాంతం బంతయు భార్యతోఁ జెప్పి చిలుక తెచ్చియిచ్చిన మామిడిపండువలన నింత పుట్టెను గాన నీయంగ వైక ల్యకారణమగు నీచిలుకం జంపి వైచెద నని పట్టుకొ నఁగా నాకీరము ఇట్లుచెప్పెను. 'అయ్యా! నేఁటితో మీకును నాకును ఋణంబు చెల్లిపోయెను. మీరు నాయందు పూర్ణవిశ్వాస ముంచి పెంచితిరి. నేనును కపటస్వభావముగలదానను కాను. మీనివ్యాపత్య మునకును, విశ్వాసాతిశయమునకును, ఆచారశీలత్వ మునకును దగినమార్గము నాలోచించి చేసినపనినా భాగ్యానుసారముగా నీలాటియపవాదమును కలుగఁ జేసెను. దైవఘటనము దప్పింప నలువకైనను వశ

మా! నాకర్మమునకు మీ రేమి, చేయుదురు? నేనిప్పు డెన్ని నమ్మకము లిచ్చినను మీకు నాయందు నమ్మకము కలుగదు. నాకు నేటితో నాయువు పండినది. కావున మిక్కిలి పలుకుట చేపని లేదు. మీరెట్లైనను జంపుటకు నిశ్చయించితిరి. అనాయాసముగా ప్రాణములు విడుచునట్లు చేసి మనయింటి యెదుట నొక గుండము త్రవ్వించి యందగ్ని మంటచేసి నన్ను దహనము జేసి మీదంపతులిర్వురు నుపోష్యముండి రేపటియుదయమున పాలు చెప్పించి సంచయనాదివిధుల నాకన్నియు యథావిధిగా జరిపించి యాగుండమును పూడ్చి తదనంతర మొక బ్రాహ్మణునకు భోజనంబిడి మీరును భుజించి సుఖంబుండుడన బ్రాహ్మణుండును కంటి బాధచే నోపలేకుండక చిలుక చెప్పినరీతిగా సర్వము జరిపించి తత్పాపహరణార్థంబుగా గంగాస్నానమున కేగెను. రాజు శృంగారవనపాలకులతో నీమామిడి చెట్టుఫలం బుపయోగింపనర్హము కాదు. కావున నెవ్వరును దినకుండ కాపుదారిగా నుండవలసిన దనియుత్తరవుఁ జేసెను. వారును జాగ్రత్తతో కాపాడుచుండిరి.

కొంతకాల మిట్లు గడచినపిమ్మట ఆపట్టణములో నుండు చాకలివాని తల్లి మిగులముదిమిం జెందియుండఁగా దానికొడుకు లక్ష్యముసేయక ఉదాసీనంబునఁ

జూచినందున నాచాకిత మనంబున నెరియుచు, ఇంతకాలము సుఖజీవనముఁ జేసి యిప్పుడు లోఁగి ప్రతిష్ఠలేక బ్రతుకుటకంటె విషముఁదిని చచ్చుట మేలని తలంచి యావిషమునకై కొన్నియుక్తు లాలోచించి రాజుగారితోఁటలోనివిషవృక్షమున్నందుకు సంతసించి యామామిడిపండు దిని ప్రాణముఁ బాయుటకు నిశ్చయించెను. పిదప వేకువజామున లేచి శృంగారవనికిం జని యామామిడిపంపు తనకెట్లు లభించునా? యని చింతించుచుండఁగా మొదట బ్రాహ్మణునిచేఁ జంపఁబడినచిలుక పంచవన్నెలబాసి పచ్చవన్నెచిలుకయై పూర్వజన్మజ్ఞానముతోఁ బుట్టి యాబ్రాహ్మణునికిఁగలిగిన యపవాదమును మాన్ప నెంచి పండినపండు నొకదానిని ముక్కునఁ గరచుకొని వచ్చి యచ్చోట నేలఁబడవైచెను. అంత నాచాకిత సంతోషించి ఇటువైఁ గోడలిదుర్భాషలు తనకుఁ దప్పెనుగదా యని యాపండుమభక్షించెను. తత్క్షణమే యాముదుసలి పదియాఱేండ్లప్రాయము గలదై నిలచి సంతోషమున నుప్పొంగుచు నింటికి వచ్చుచుండఁగా నేదో పనిమీఁదఁ బోవుచున్న కోడలా క్రొత్తమనిషియాకారము దాల్చిన తనయత్తను తెప్పవాల్చక చూచి ముదుసలివై యింతవఱకున్న

నీకీవయస్సురూప మెట్లువచ్చెనని యడుగఁగాఁ జరిగిన దంతయు నాముదుసలి చెప్పెను ఆమాటలవిని ఆశ్చర్యపడుచుండఁగా నీమాటలను రాజభృత్యులు విని రాజున కెఱిగించిరి. రాజును సంతోషముతో నాచాకితను బిలువం బంచి కొలువుకూటమునకు వచ్చెను. పిమ్మట చాకితవలన వృత్తాంతమంతయు నెఱింగించి యీవార్త నిజమో కాదోయని యొకముదుసలి కైదీని దెప్పించి యాతోఁటనుండి పండ్లను దెప్పించి యాకైదీని దినుమనఁగా కారాగృహవాసముకంటె నాకీచావే మేలని యాపండునుదిని యప్పుడే పదియాఱేండ్లప్రాయముతో నవమన్మథాకారుఁడై నిల్వఁగా రాజా విచిత్రమునకు సంతసించి సమస్తపరివారము గొల్వఁగొలువుదీర్చి సభ్యులారా! మందబుద్ధినగు నేను మహాత్మ్యష్టమైన మామిడిపండును దెచ్చియిచ్చిన బ్రాహ్మణునికి కన్నుపొడిపించి మహాపకారముజేసితిని ఏకార్యముననోగురువులవారుస్మృతినొందిరి. కార్యాకార్యముల విచారింపక యేపనియుఁ జేయరాదు. నేను విచారణలేకదుష్కార్యమొనర్చితిని కావుననాబ్రాహ్మణున కిప్పుడైనను తగిన సన్మానమొనర్చి గౌరవించుట యుక్తమని వేగులవారిని యాపండిచ్చినబ్రాహ్మణుని దీసికొని వచ్చుట కాజ్ఞాపించెను. వారుపిలుచుకొని

వచ్చినతరువాత రాజు ఓభూసురాగ్రణీ! నాయజ్ఞానముచే మీకు నేనొనర్చిన యుపకారమును క్షమింపవలయును. సర్వజ్ఞులరగు మీరు మనంబునఁగినిసితిరేని నాకు శ్రేయోహానియగును. మీచిలుకను మీరేమి చేసితిరో నాకు తెలియదు. మీరిచ్చిన పండుమాహాత్మ్యము నాకిప్పుడు తెలిసెను. అనిపల్క రాజునకా బ్రాహ్మణుం డిట్లనియె. "రాజా మీకును నాకును తెలియనికతంబున నిట్లు జరిగె" ననిచెప్పి చిలుకమృతివార్తయు తెలియఁబరచెను. పిమ్మట రాజుచింతించి బ్రాహ్మణునికి కొన్ని యీనాముల నిచ్చి సేలువులు మున్నగునవి బహుమతిచేసి చిలుకమరణమునకై కొన్నిపశ్చాత్తాపవాక్యములఁ జెప్పి యాయనభార్యను బిలువంబంచి యిరువురికి రెండు అమృతమామిడి పండ్లనొసంగి యనుపఁగా వారును శుద్ధమంగళస్నానంబొనర్చి తత్ఫలంబులు దేవునకు నివేదించి యంతట షోడశాబ్దవయస్కులై శుభముహూర్తంబున దంపతులు గలసి తమవయోరూపంబున కనుగుణమగు చక్కనిబాలునిగని శుకానుగ్రహఫలంబునఁ గల్గెను గాన తన్నామస్మృత్యర్థమై శుకదాసుఁడను పేరిడి సుఖంబుండిరి. పిమ్మట తనరాష్ట్రములోని యందఱికి నీఫలంబులఁ బంచిపెట్టి తానును పత్నీసహితుఁడై

యాఫలంబు నారగించి తన్మాహాత్మ్యంబున నెల్లరు షోడశాబ్దవయస్కులరైరి. పుత్రపౌత్రప్రపౌత్రాదుల ప్రపౌత్రులను గూడఁ జూచి సప్తపురుషులకు మొదటివారై యుండిరి.

కావున సవిమర్శకుఁడై రాజు తనప్రాణపదమైన వానినైనను తప్పుగల్గిన శిక్షింప వెనుదీయరాదు; కావున విచారించి శిక్షింపుమని వక్కాణించెను. అనంతరమున రాజు బోధాదిత్య బోధచంద్ర బోధవ్యాపక బోధవిభీషణుల కొలువునకు రప్పించిబోధాదిత్యా! మే మంతఃపురంబున నిద్రించియుండగా నేమి పని చేసితివని యడుగ బోధాదిత్యుండు శాంతభావమున రాజముఖారవిందముఁజూచి యోరాజశేఖామణీ! యాకటి కన్నంబిడియు నెపము మోచినద్విజుని మాడ్కి నాకు మేలునందుటకై యే యిట్టియపవాదము నొందునట్లయ్యె. నన్నుఁగోపింపక శాంతమానసులరై యాలకించితిరేని తద్వృత్తాంతంబంతయు నెఱింగించెద నన, ఆకటి కన్నమిడి నిందమోచిన బ్రాహ్మణునికథ వినవలయునని మనంబు ముప్పిరిగొనుచున్నది. కాన నయ్యాఖ్యానం బుపక్రమింపుమన బోధాదిత్యుం డిట్లని చెప్పందొడంగె.

5

బోధాదిత్యుఁడు లోకేంద్రునకుఁ దెల్పిన

బ్రాహ్మణుని కథ.

ఈభూమండలమున విజయనగరమనునొక పురవరముగలదు. విజయపాలుం డను రాజుగలఁడు. ఆపట్టణమున కుత్తరభాగమున నొకభద్రకాళిగుడియు నొక తటాకంబును గలదు. ఆతటాకంబు చుట్టును రెండుసారవలుగా వేదికలేర్పఱచియుండెను. ఆవెంబడిగానుండు సత్పథంబును బట్టి దక్షిణదేశమునుండి యొక బ్రాహ్మణుఁడు పోవుచుండెను. దగ్గఱనున్న తటాకమును సారవతిన్నెలును వృక్షములును జూచి తనయొద్దకొద్దిగా చల్దియుండఁగా నచ్చటభుజించి విశ్రమించి చనువాఁడై కోలనియొద్ద కేగి తత్తీరమున ఘూటను దింపి దంతధావనాదికృత్యములాచరించి స్నానముఁ జేయుచుండ నాపొరుగూరినుండి దారపుత్త్రాదులతో కలహించి పోవుచున్న యొక బ్రాహ్మణుఁ డప్పటికి మూఁడుదోజులనుండి తిండిలేకయున్న యూపరదేశియొద్ద నన్నముమూటఁ జూచి యాతనికడనైనఁ గొంచెమన్నమడిగి పుచ్చుకొనుట కెంచి సమీపించి తానును దంతధావనాది

కం బోనర్చికొన నామొదటిబ్రాహ్మణు డీయనఁ జూచి యీయనవృత్తాంత మడుగఁగా, తనభార్యా పుత్రాదులతో తనకుఁగలిగినజగడమును దానిపై తాను కోపగించుకొనుటకు కారణము వయసు దప్పి ముదిమిచే నెచ్చోటునకుఁ బోవుటకును శక్తి లేక ధనము సంపాదింపలేక పోవుటయేయని చెప్పి యోబ్రాహ్మణుఁడా నీయాహారములోనిది కొంచెము చల్దినాకును బెట్టితివేని, నీకు నూ అశ్వమేధయాగ ములు చేసినఫల మబ్బునని చెప్పి వేఁడుకొనఁగా నామాటలకు మనంబున, జాలిఁజెంది యీలాగేస్నా నాదులఁజేసికొనిరమ్మనిచెప్పి సగమన్న మొకపటము నందుంచి సగమన్నము దానారగించి యచ్చటివేది కపై గూర్చుండెను. పిమ్మట నాబ్రాహ్మణుఁడుస్నానసం ధ్యావందనాదికృత్యము లొనర్చి యాబ్రాహ్మణుఁడు తనకిడిన యన్నము నాయనచే కృతానుమతుండై భుజియించి మృతుండాయెను. అట్లు మృతుఁడగు టకుకారణంబేమియన నాయన్నమిడిన స్థలంబు నకు సరిగా పైభాగంబున నొకపామును గరుడుఁడు తన్నుకొని పోవుచుండుటచే పాము విషము గ్రక్కు చుండెను. అందులోనొకబిందు వీబ్రాహ్మణభుక్తమగు నన్నములోఁ బడెను. అమ్ముదిపాఱుండు భుజించి రెం

నమూఁడురోజులయ్యెను. భుజింపకుండి యాతుర
తతో భుజించి మరణించె ననుకొని నిజకారణము తె
లియక యీదాక్షిణాత్యుం డయ్యో! బ్రాహ్మణహత్యా
పాపము సమకూడెనే యని చింతించి యామృతవిప్రు
ని విడిచిపోవుట భావ్యంబుగాదనియెంచి కనుచూ
పు మేరలోఁగనఁబడుచున్న యొక్క గ్రామమునకుఁబో
యియచ్చటి పెద్దలందఱను సమకూర్చి వారితో నీస
మీపముననున్న దుర్గగుడియొద్దనొక విప్రుఁడుమృతుం
డయ్యె. ఆతనికిపరలోకక్రియలు చేయవలయును,
కావునవచ్చిమీరికార్యంబు నెరవేర్పవలయు నని
న నాద్విజవస్యులెల్లరును గుమిగూడి యాదుర్గగుడి
ముందఱ నేటిగట్టునకు వచ్చి చచ్చిపడియున్న బ్రాహ్మ
ణునిఁజూచియతనియొద్ద కొంత ద్రవ్య మున్నందున
నాతనిఁ జంపియా ద్రవ్య మపహరించి నాఁడనియెం
చి యతనినిబట్టిపాశంబులచే బంధించి యాభద్ర
కాళిగుడిలో నొకమూలవైచి యీదేవాలయము
తలుపులను మూసికొని వారివారియుచితస్థానంబుల
కరిగిరి. అప్పుడా బ్రాహ్మణుం డిట్లని వితర్కించెను.
ఉపకారము చేయఁబోయినవారి కపకారము వెంట
నే సిద్ధించును. అనుసామెతచొప్పున నేసిబ్రాహ్మణు
నికిఁ జేసిన యుపకారమునకు నాకిట్టిదుర్దశ వా

టిల్లెనుగదా యని చింతాపరవశుండై యంతం దెలివొంది ధీరచిత్తుండయి చతుర్వేదములను షట్ఛాస్త్రములను వాచోవిధేయముగాఁ జదివినవాఁడు కావున భద్రకాళి కంకితముగా కొన్ని కీర్తనలను, నాయగ్రహారపరముగా విషమాక్షరము దుష్కరప్రాసము నిడి కొన్నికీర్తనలను చేసి పాడిన నాకాళి యతనిఁగరుణించి బడబాగ్నిరూపము నొంది యాయగ్రహారం బంతయు దహింపఁగా నందలిబ్రాహ్మణు లందఱు గుంపుగూడి యాదుర్గాదేవిగుడికిఁ బోయి యగ్రహారముకాలుటకుఁగారణమును దెలిసికొనవలయునని నిశ్చయించిదాక్షిణాత్యునిఁ గట్టిపడవైచిన గుడివద్దకుఁ బోయిదుర్గను షోడశోపచారములతోఁ బూజించిప్రార్థింపఁగా నామెయొక బ్రాహ్మణబాలునియం దావహించియా పథికుఁడగు బ్రాహ్మణుండు అచ్చటికి వచ్చుటయు నాతఁడు స్నానాదికృత్యము లాచరించుచుండఁగా నాచచ్చిపడియున్న బ్రాహ్మణుం డచ్చటి కేతెంచుటయు మూఁడురోజులాయెను. నాకు అన్నములేదు కావున నన్నముఁ బెట్టుమని యడుగుటయు, తాను భార్యాపుత్రులతోఁ గలహించి యట్లు నిరాధారముగా వచ్చితినని చెప్పుటయు దాని కిబ్రాహ్మణుండు

కనికరించి స్నానముఁ జేసి రమ్మనుటయు నాతనికీయన సగపాలుతీసియుంచి వేఱుపటములోనిడుటయు నితఁడువచ్చి భుజించునప్పు డొకపామును గరుడుఁ డొడిసిపట్టుకొని పోవుచుండ పాము విషమును గ్రక్కుటలో నీ బ్రాహ్మణునియాహారములో నొకబిందువు చిందుటయు, అందుచే నాపుత్త్రుఁడు మృతినొందుటయు పాపభీతుండై యీ బ్రాహ్మణుఁడు అగ్రహారముఁనకువచ్చి యాతనివృత్తాంతమును శ్రుతపఱచుటయు చెప్పి యీపుణ్యాత్ముని కట్టియాపదచేసితిరి కావున నాతఁడు సర్వశాస్త్రముల నెఱింగినవాఁ డగుటచే నాకంకితమిచ్చి కొన్నికృతు లొనరించుటచే నేను మీదుష్కార్యమున కోర్వక యగ్నిరూపముఁదాల్చి మీగృహంబుల దగ్ధంబొనర్చితిని. అనివిశదపఱచగా తాము తమలో తమయసత్కార్యమునకు చింతించి యాబ్రాహ్మణుని విడిపించి యతనికందఱు నమస్కరించి తమయపరాధమును మన్నింపు మని ప్రార్థించి చచ్చినబ్రాహ్మణునికి నుత్తర క్రియలు దీర్చి యెల్లరును తమస్థానములకుఁ జనిరి. దాక్షిణాత్యుఁడును స్వేచ్ఛగాఁ జనియెను. కాఁబట్టి యాకవిగుఱ్ఱెఱిగి యున్నమిడి యిట్టియవస్థ నొందిన బ్రాహ్మణోత్తముని చందమున నాస్థితియు నగుచున్నదనిబోధాదిత్యుఁ డల కేశ్వరుని

కివిన్నవించి తాను భద్రపఱచి యుంచిన యన్నము
బందిఖానాలోనున్న ముదివానికిఁ బెట్టఁగా భక్షించి
మృతుఁడాయెను. పిమ్మట విజయనగరమునుండి
యమ్ములపొది యుంచినబుంగ వచ్చుటయు నప్పు
డా కారాగారమునందున్న రూపవంతుఁడగు మనుజు
నొకని రాజువలె శృంగారముచేసి నగరద్వారమున
కుఁ బిలుచుకొనిపోయి యమ్ములపొది యుండినబుంగ
నాతని ముందిడి దానికమర్చినమూఁత విప్పించఁగా
నాబాణాగ్నిచే నాతఁడు మృతుండైనచందంబును ప
డకటింటిలో రాజుసతీసమేతుఁడై నిద్రించుసమయ
మున మంచమునకు వేసిన గొలుసుల మార్గమున
వచ్చుచున్న పామును రెండుతుండెములుగా నరికి మం
చముక్రింద బడవైచుటయు పిమ్మట సర్పమృతిసమ
యమున రాజపత్నికుచంబున విషపతనం బగుటయు
నచ్చటివిషమును కండతో తనచిటికెనవ్రేలివాడిగో
టితో తీసివేయుటయు తద్విషనివారణార్థంబును
రాజపత్నికుచస్పర్శదోషనివారణార్థంబును చిటికెన
వ్రేలినిఖండించుటయును చెప్పి మంచముక్రింద పడి
యున్నసర్పఖండములును చిటికెనవ్రేలిముక్కయుఁ
నతనియెదుట బెట్టించిబోధాదిత్యుం డిట్లనియె. ఓ
రాజరాజా! యేలినవారి శయనగృహం బాదిగా

సమస్త ప్రదేశములయందు మేమునల్వురము నాల్గు జాములయందునుతిరిగి వంతుల ప్రకారము నాల్గుజాములుతిరుగుచుండ నందు మొదటిజామున వంతుగల నేను తిరుగునప్పు డొక స్త్రీరోదన మూరిబైటను విన వచ్చెను. నేనారోదనమగు వంకకుంబోయి యచ్చట కాళికాలయములో నాధ్వనిని విని యచ్చటికి బోవునప్పటికి నామె యే రోదనముచేయుచుండెను. వందనములనొనర్చి కతంబడుగఁగా మనరాజునకు అశనంబునను, శత్రువంపినయమ్ముల పొదివలనను, సర్పము వలనను మృతినొందుటయనుమూఁడాపదలు రాఁబోవనున్నవి. ఇట్టిదుర్దశ వచ్చుటకునామునంబోర్వక చింతించెదనని యాకాళియానతిచ్చిన నేనాభద్ర కాళి చేత మన్ననవడసినవాఁడఁ గావున నాయాకాలంబునకుఁ దగుయుక్తులఁబన్ని మేలాచరించితిఁ గాని ద్రోహము నెంచలేదు. అట్లుచేయ నెంచితినేని కపటగోహత్యచేసిన పాతకునకైన పాపమె నాకు నగుంగాక! యని పల్కినబోధాదిత్యునింగని మెచ్చుకొని యావజ్జనంబులుపరివేష్టింప వారలజూచి రక్షించినవాని భక్షింతున నెడి యొక కథగలదు. దానినివినవలతు రేని, చెప్పెదవినుండని యలకేశ్వరుండు చెప్పందొడగెను.

6

సభ్యుల కలకేశ్వరుఁడు చెప్పిన

రక్షించినవాని భక్షించువానికథ

ఉత్తరదేశమున కుశలనాథుండను బ్రాహ్మణుఁడొకఁడుగలండు. అతనికినాల్గువేదములను, షట్ఛాస్త్రములను ప్రతివాఁడును నెఱింగియున్న ముగ్గురు పుత్రులు గలరు. దైవవశంబున వారుబీదవారై యాయావరవృత్తిచే జీవించుచుండిరి. తండ్రి యాసమీపమున నున్న కొండపైనుండు వెదురడవికిం జని వెదురుబియ్యము సంపాదించి యాబియ్యముచేతను కాలముగడపుచుండెను. కొంతకాలమునకు వేసవికాలము వచ్చెను. వెదుళ్లొకదానితో నొకటి రాచుకొనుటవలనఁ గలిగిన నిప్పువలన వెదురడవియంతయు మండుచుండఁగా నావెదురుపొదయందొకపాము ఆవేఁడిమికోర్వఁజాలక కాలకుండ నున్న మఱియొక వెదురుపొదపై నెక్కిన నాకార్చిచ్చుదానిం జుట్టుకొనియెను. అప్పు డట్లుపోవుటకు వీలులేక పరితపించుచుండెను. అప్పు డాబ్రాహ్మణుఁడు దయతో నీపాముం జూచి "పరోపకారార్థమిదం శరీర"మ్మను బుధవాక్యంబును సంస్మరించి నర

జన్మమెత్తుట యన్యులయుపకృతికే యని తలంచి క్రిందపడియున్న యొక వెదురుకఱ్ఱను బట్టుకొని యాపామునకుఁ దగులునట్టుల జాచిన వరదబోయెడువానికి తెప్పదొరకినట్లు సంతసించి యా యాధారమున కొచ్చెచ్చుకు వెలిగా నురికి ప్రాణరక్షకుఁడని యైన విచారింపక యాతనిఁ గఱచుటకు రాఁగా నా బ్రాహ్మణుఁడు దారపుత్త్రాదులఁదలంచి దుఃఖించుట కారంభించెను. అప్పుడాపాము "బ్రాహ్మణుఁడా! నన్నీమంటలోఁబడకుండ ప్రాణంబుల రక్షించితివి; కావున నాఁకాకలియగుచున్న నేనోర్వఁజాలక యుంటిని. నిన్ను భక్షించి నాయాఁకలి దీర్చుకొనియెద"నని చెప్పిన ద్విజుం డిట్లనియె. ఓనాగరాజా! "విషవృక్షోఽపి సంవర్ధ్య స్వయం ఛేత్తుమసాంప్రత" మ్మనియు, "గోబ్రాహ్మణౌ నహంతవ్యౌ" అనియు, "ప్రాణదానంబుకన్నను వ్రతముగలదె" యనియు చెప్పుచున్నవిధు లతిక్రమింపఁదగదుగదా? అది యటుండనిమ్ము. విషజంతువవగు నిన్ను కార్చిచ్చునుండి దగ్ధముకానీక కాపాడినందులకు నన్నుఁ జంపనెంచితివి. కాని నీవు చంపెదవని చింతింపను. నాకార్గురుపుత్త్రులును భార్యయుఁగలరు. వారు నేనిచ్చటినుండి కొనిపోవు వెదురుబియ్యముచే రక్షింపఁబ

డుచుండిరి. నాతండ్రి యెప్పుడు వచ్చుననియు నానా ఘుఁడింకను రాలేదె యనుచు నెదురుజూచుపుత్రులకు ను భార్యకును విచారించుచుంటిని.అని చెప్పిన బ్రాహ్మ ణునిపలుకుల కాసర్పమునకుఁ దయగలిగి నీమనంబ టుల నిశ్చయముగా నుండెనేని "యోబ్రాహ్మణోత్త మా ! నాశిరోరత్నము నీకిచ్చెద. దానింగొనిపోయి నీదారపుత్రాదులు బ్రతుకుండని చెప్పి వారికి సమ్మ తిపరచి నాకాహారార్థముగా నివుమరల నిచ్చటికి వచ్చెదవా" యన, బ్రాహ్మణుండందుల కంగీక రించి యామణి నిమ్మని యడిగెను. అందుకాసర్ప ము నీవు మరల వచ్చెదనని ప్రమాణము చేయు మనఁగా "నేనట్లురాక నిలిచితినేని గోహత్య చేసిన వానిగతికిం బోవంగలవాడ"నని చెప్పి సర్పముచే శిరోరత్నముం గైకొని యింటికి వచ్చి దారపుత్రా దులఁ గని తానరణ్యమున కేగుటాదిగాఁ గలవృత్తాం తంబంతయుఁ దెల్పి తాను చేసియిచ్చిన వాగ్దత్తముం దెల్పి బిడ్డలకును భార్యకును గొన్నినీతులు గఱపి కృతానుమతుఁడై యడవి కేగి'సర్పరాజా!నావాగ్దత్త ప్రకారముగా నేను వచ్చితిని. ఇంక నీయాఁకలి దీర్చి కొమ్మన పాము తనలో నిట్లూహించెను. ఇప్పు డితనింజంపిన బ్రహ్మహత్యాపాతకంబును ఉపకారము

చేయుటచే మిత్రద్రోహంబును విశేషించి కృతఘ్నతయు వచ్చుటట్లుండ నేను లోకములో నెన్నిరోజులుండఁబోవునది? నిందితుఁడనై బ్రతుకుటకంటె చచ్చుటయే మేలు. ఇంతకు దేవుఁడు మెచ్చుకొనునా? కావున ప్రాణదాత యగు నీతనికి నింకను నుపకారం బొనర్చి పంపెదంగాక యని తలంచి బ్రాహ్మణుని కిట్లనియె. 'అయ్యా! విప్రోత్తమా! నీవు బ్రాహ్మణుండవు. సర్వవిధములఁ బూజ్యుండవు. చచ్చువాని బ్రదికించిన ప్రాణదాతవు. "ఆత్మవత్సర్వభూతాని" యను నీతిరతి నెఱింగిన మహానుభావుండవు! నీ యార్వురు పుత్రులతోపాటు నన్ను నొక పుత్రునిగా నెంచి దయ దలంచెదవుగాక. నీ సత్యమెంతయో చూచుటకు రమ్మంటిని. ఇదె యీరత్నముగూడ గ్రహించి నీభార్యాపుత్రాదులతో పోయినరాజ్యము మరల సంపాదించుకొనిన భూధవుని మాడ్కి నాకు దత్తంబగు నీదేహంబు పొంది నిర్విచారముగా సుఖించు మనిన బ్రాహ్మణుండు 'అయ్యా సర్పరాజా! నేను చింతనొందుచుంటి నని యెంచక నామనస్స్ఫూర్తిగా నొసంగిన యీదేహమును భక్షించుము. ఎప్పటికైనను వన్నెకురాక కాషలోష్టమయంబై నిరుపయోగంబగు నీశరీరమునకు

క్షుద్బాధానివారకత్వ మను హేతువుచే నొకపని కుపయోగించు నీదేహమునుదాల్చినందుకు నాకు సంతోషమే?యని యెన్నోవిధములఁ జెప్పినను నాగరాజం బంగీకరింపక శిరోరత్నము నొకదానిందీసి బ్రాహ్మణుని కిచ్చి నిజేచ్ఛం జనుమని చెప్పెను. పిమ్మట బ్రాహ్మణుఁడు శ్రీమన్నారాయణుని శయ్యారూపంబగు నాదిశేషుఁడే నాదారిద్ర్యముఁబోఁగొట్టుట కిటుల ప్రత్యక్షమయ్యెనని పొగడుచు నింటికేగి యావద్వృత్తాంతంబును భార్యాపుత్రాదులకుం దెల్పి యా మాణిక్యములమాహాత్మ్యమువలన నదిత్యైశ్వర్యసంపన్నుఁడై పుత్రపౌత్రాదులతోఁదులదూగి సుఖంబుండెను. నాగరాజముకూడ నుపకారికి ప్రత్యుపకారముచేసి జన్మము కృతార్థతం జేసికొనినందులకు సంతసించుచు యథేచ్ఛం జనెను.

కాఁబట్టి నేను తత్సదృశముగానె బోధాదిత్యుండు నన్నురక్షింప నేనతనిఁ జంపింపఁగోరితిని. ఇప్పుడీ సుబుద్ధులగు మంత్రివరులు చెప్పినపలుకులువినుటచే నట్టి పాపకృత్యమునుండి తొలంగితిని. నేను మొదటఁదలంచిన తలంపునకు పాపశాంతి యెట్లగునని తలంచి తానుకట్టించిన సత్రములు చావిళ్లు మున్నగువానియందు బధిర, పంగ్వంధ, భిక్షుక, బహ

చారి, జడి, పరివ్రాజ, కాతిథి, క్షపణ, కావధూత, కాపాలి కాద్యనేకులకు సర్వవిధముల నభ్యంజనాదిభోజనతాంబూలములవఱకు తృప్తిపరచి సభలోనున్న బ్రాహ్మణులకు గోభూతిలహిరణ్యాది దానంబులొనర్చి కృష్ణునిఁ గౌఁగలించుకొనిన ధర్మజుమాడ్కి బోధాదిత్యుం గౌఁగిలించుకొని యో 'సన్మిత్రచూడామణీ నీవు నాకొనర్చినయుపకారమునకుఁ బ్రత్యుపకారంబేమి సేయఁగలవాఁడ' నని కౌఁగిలించుకొని యనేకాభరణంబులను చీనిచీనాంబరముల నొసంగి మణిమయకిరీటం బొసంగి యానందముతో సంతతిపురంబునకుంజని రాణితో వృత్తాంతంబంతయు నెఱింగించి బోధాదిత్యుఁ డాదిగా మంత్రిపురోహిత సామంత విద్వజ్జన వందిగాయక నటవిట ఆటవికాదిసమస్తజనంబులను సేవింప తారామధ్యవిరాజితుండగు చంద్రునిమాడ్కి ప్రకాశించుచు ధర్మమార్గంబుదప్పక రాజ్యపరిపాలనం బొనర్చుచు సుఖంబున నుండినవాఁ డాయెను.

చతుస్సచివాఖ్యానంబను పేరంబరఁగిన బోధాదిత్య,
బోధచంద్ర, బోధవ్యాపక, బోధవిభీషణు లను
నలుగురుమంత్రులచరిత్రము ముగిసెను.

క. పటుతర ష్కాగివంటల ప్పై
బదియాఱవ యేట దీని వావిళ్ళకులాం
బుధిమణి యచ్చొత్తించెను
ఇది యారవి వెలయు వెంకటేశ్వరుకృపచేన్.

చెన్నపురి : శ్రీరామప్రెస్సున ముద్రితము.—1925.